मध्यमकालीन खर्च संरचना

आर्थिक वर्ष

२०८१/०८२- २०८३/०८४

Medium Term Expenditure Framework

रिब्दीकोट गाँउपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

खस्यौली, पाल्पा, लुम्बिनी प्रदेश

विषय सूची

परिच्छेदः१ .... १
परिचय १
१.१ पृष्ठभूमि १
१.२ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा १
१.३ मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको उद्देश्य २
१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका आधारहरु २
१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना र दिगो विकास लक्ष्य दिगो विकास लक्ष्य ३
१.६ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया ५
परिच्छेदः २ .... १०
मध्यमकालीन खर्च संरचना १०
२.१ पृष्ठभूमि १०
२.२ चूनौति तथा अवसर ११
२.३ सोच, उद्देश्य तथा रणनीति १२
२.३.१ दीर्घकालीन सोच १२
२.३.२ रिव्दीकोट विकासको लक्ष्य १२
२.३.३ रिव्दीकोटविकासको उद्देश्य १२
२.३.४ रिव्दीकोटविकासको रणनीति १२
२.४ मध्यमकालीन आर्थिक खाका १३
२.५ मध्यमकालीन नतिजा खाका १५
२.६ मध्यमकालीन बजेट खाका १७
परिच्छेद ३ .... २५
आर्थिक क्षेत्र २५
३.१ कृषि तथा पशुपन्छी २५
३.१ पृष्ठभूमि २५
३.१.२ समस्या तथा चुनौती २६
३.१.३ लक्ष्य २६
३.१.४ रणनीति २६
३.१.५ परिमाणात्मक स्थिति २६
३.१.६ अपेक्षित उपलब्धि २६
३.२ सिँचाइ २७
३.२.१ पृष्ठभूमि २७
३.२.२ समस्या तथा चुनौती २७
३.२.३ लक्ष्य २७
३.२.४ रणनीति २७
३.२.५ परिणात्मक स्थिति २७
३.२.६ अपेक्षित उपलब्धि २७
३.३ भूमि व्यवस्था २८
३.३.१ पृष्ठिभूमि २८
३.३.२ समस्या र चुनौती २८
३.३.३ लक्ष्य २८
३.३.४ रणनीति २८
३.३.५ अपेक्षित उपलब्धि २८
३.४ सहकारी तथा गरिबी निवारण २९
३.४.१ पृष्ठिभूमि २९
३.४.२ समस्या र चुनौती २९

३.४.३ लक्ष्य २९
३.४.४ रणनीति तथा कार्यनीति २९
३.४.५ परिणात्मक स्थिति २९
३.४.६ अपेक्षित उपलब्धि २९
३.५ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति ३०
३.५.१ पृष्ठिभूमि ३०
३.५.२ समस्या र चुनौती ३०
३.५.३ लक्ष्य ३०
३.५.४ रणनीति ३०
३.५.५ परिणात्मक स्थिति ३०
३.५.६ अपेक्षित उपलब्धि ३०
३.६ संस्कृति तथा पर्यटन ३१
३.६.१ पृष्ठिभूमि ३१
३.६.२ समस्या र चुनौती ३१
३.६.३ लक्ष्य ३१
३.६.४ रणनीति ३१
३.६.५ परिणात्मक स्थिति ३१
३.६.६ अपेक्षित उपलब्धि ३१
३.७श्रम तथा रोजगारी ३२
३.७.१ पृष्ठिभूमि ३२
३.७.२ समस्या र चुनौती ३२
३.७.३ लक्ष्य ३२
३.७.४ रणनीति ३२
३.७.५ परिणात्मक स्थिति ३२
३.७.६ अपेक्षित उपलब्धि ३२
३.८ जोखिम पक्ष तथा अनुमान ३५
परिच्छेद ४ ....३६
सामाजिक क्षेत्र ३६
४.१ स्वास्थ्य तथा पोषण ३६
४.१.१ पृष्ठिभूमि ३६
४.१.२ समस्या र चुनौती ३६
४.१.३ लक्ष्य ३६
४.१.४ रणनीति ३६
४.१.५ परिणात्मक स्थिति ३७
४.१.६ अपेक्षित उपलब्धि ३७
४.२ शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि ३८
४.२.१ पृष्ठिभूमि ३८
४.२.२ समस्या र चुनौती ३८
४.२.३ लक्ष्य ३८
४.२.४ रणनीति ३८
४.२.५ परिणात्मक स्थिति ३८
४.२.६ अपेक्षित उपलब्धि ३८
४.३ युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन ३९
४.३.१ पृष्ठिभूमि ३९
४.३.२ समस्या र चुनौती ३९
४.३.३ लक्ष्य ३९
४.३.४ रणनीति ३९
४.३.५ परिणात्मक स्थिति ३९
४.३.६ अपेक्षित उपलब्धि ३९

४.४ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण ४०
४.४.१ पृष्ठिभूमि ४०
४.४.२ समस्या र चुनौती ४०
४.४.३ लक्ष्य ४०
४.४.४ रणनीति ४०
४.४.५ परिणात्मक स्थिति ४०
४.४.६ अपेक्षित उपलब्धि ४०
४.५ खानेपानी तथा सरसफाई ४१
४.५.१ पृष्ठिभूमि ४१
४.५.२ समस्या र चुनौती ४१
४.५.३ लक्ष्य ४१
४.५.४ रणनीति ४१
४.५.५ परिणात्मक स्थिति ४१
४.५.६ अपेक्षित उपलब्धि ४१
४.६. जोखिम पक्ष तथा अनुमान ४४
परिच्छेद ५ .... ४५
पूर्वाधार क्षेत्र ४५
५.१ भवन, आवास, बस्ती तथा शहरी विकास ४५
५.१.१ पृष्ठिभूमि ४५
५.१.२ समस्या र चुनौती ४५
५.१.३ लक्ष्य ४५
५.१.४ रणनीति ४६
५.१.५ परिणात्मक स्थिति ४६
५.१.६ अपेक्षित उपलब्धि ४६
५.२ सडक तथा यातायात व्यवस्था ४७
५.२.१ पृष्ठिभूमि ४७
५.२.२ समस्या र चुनौती ४७
५.२.३ लक्ष्य ४७
५.२.४ रणनीति ४७
५.२.५ परिणात्मक स्थिति ४७
५.२.६ अपेक्षित उपलब्धि ४७
५.३ जलस्रोत, विद्युत तथा वैकल्पिक ऊर्जा ४८
५.३.१ पृष्ठिभूमि ४८
५.२.२ समस्या र चुनौती ४८
५.३.३ लक्ष्य ४८
५.३.४ रणनीति ४८
५.३.५ परिणात्मक स्थिति ४८
५.३.६ अपेक्षित उपलब्धि ४८
५.४ सूचना तथा सञ्चार ४९
५.४.१ पृष्ठिभूमि ४९
५.४.२ समस्या र चुनौती ४९
५.४.३ लक्ष्य ४९
५.४.४ रणनीति ४९
५.४.५ परिणात्मक स्थिति ४९
५.४.६ अपेक्षित उपलब्धि ४९
५.५. जोखिम पक्ष तथा अनुमान ५१
परिच्छेद ६ .... ५२
वन, वातावरण तथा विपद्व्यवस्थापन ५२
६.१ वन तथा जैविक विविधता ५२

६.१.१ पृष्ठिभूमि ५२
६.१.२ समस्या र चुनौती ५२
६.१.३ लक्ष्य ५२
६.१.४ रणनीति ५२
६.१.५ परिणात्मक स्थिति ५३
६.१.६ अपेक्षित उपलब्धि ५३
६.२ भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन ५४
६.२.१ पृष्ठिभूमि ५४
६.२.२ समस्या र चुनौती ५४
६.२.३ लक्ष्य ५४
६.२.४ रणनीति ५४
६.२.५ परिणात्मक स्थिति ५४
६.२.६ अपेक्षित उपलब्धि ५४
६.३ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन ५५
६.३.१ पृष्ठिभूमि ५५
६.३.२ समस्या र चुनौती ५५
६.३.३ लक्ष्य ५५
६.३.४ रणनीति ५५
६.३.५ परिणात्मक स्थिति ५५
६.३.६ अपेक्षित उपलब्धि ५५
६.४ विपद्व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशीलता ५६
६.४.१ पृष्ठिभूमि ५६
६.४.२ समस्या र चुनौती ५६
६.४.३ लक्ष्य ५६
६.४.४ रणनीति ५६
६.४.५ परिणात्मक स्थिति ५६
६.४.६ अपेक्षित उपलब्धि ५६
६.६. जोखिम पक्ष तथा अनुमान : ५७
परिच्छेद७ .... ५८
संस्थागत विकास तथा सुशासन ५८
७.१ कानून, न्याय तथा सुशासन ५८
७.१.१ पृष्ठिभूमि ५८
७.१.२ समस्या र चुनौती ५८
७.१.३ लक्ष्य ५९
७.१.४ रणनीति ५९
७.१.५ परिणात्मक स्थिति ५९
७.१.६ अपेक्षित उपलब्धि ५९
७.२ संगठनात्मक विकास तथा मानव संशाधन ६०
७.२.१ पृष्ठिभूमि ६०
७.२.२ समस्या र चुनौती ६०
७.२.३ लक्ष्य ६०
७.२.४ रणनीति ६०
७.२.५ परिणात्मक स्थिति ६०
७.२.६ अपेक्षित उपलब्धि ६०
७.३ स्रोत परिचालन ६१
७.३.१ पृष्ठिभूमि ६१
७.३.२ समस्या र चुनौती ६१
७.३.३ लक्ष्य ६१
७.३.४ रणनीति ६१

७.३.५ परिणात्मक स्थिति ६१
७.३.६ अपेक्षित उपलब्धि ६१
७.४ तथ्याङ्क प्रणाली र योजना व्यवस्थापन ६२
७.४.१ पृष्ठिभूमि ६२
७.४.२ समस्या र चुनौती ६२
७.४.३ लक्ष्य ६२
७.४.४ रणनीति ६२
७.४.५ परिणात्मक स्थिति ६२
७.४.६ अपेक्षित उपलब्धि ६२
७.६. जोखिम पक्ष तथा अनुमान : ६४
परिच्छेद ८ .... ६५
योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ६५

परिच्छेदः१

परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

मध्मकालीन खर्च संरचनाले आवधिक योजना/एकीकृत विकास योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमबीच अन्तरसम्बन्ध कायम गरी सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन सहयोग गर्दछ । रिब्दीकोट गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजनाले लिएका समष्टिगत तथा विषयगत लक्ष्य र उद्देश्य हासिल गर्न सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण भूमिका हुन्छ । विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता र वित्तीय सुशासन जस्ता विषयहरू सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनका मुख्य अवयवहरू हुन् । मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख उद्देश्य प्राथमिकताका आधारमा सार्वजनिक स्रोतको बाँडफाँट गरी खर्चको प्रभावकारिता बढाउनु हो। मध्यमकालीन खर्च संरचनाले विकास योजनाको लक्षित नतिजा हासिल गर्नको निमित्त उपलब्ध स्रोत साधनको प्रभावकारी विनियोजन र परिचालन, पारदर्शी र मितव्ययी खर्च प्रणाली, वित्तीय सुशासन जस्ता पक्षमा सुधार ल्याउन महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ ।

अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ ले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न अनिवार्य कानुनी व्यवस्था गरेको छ । गाउँकार्यपालिका, विषयगत समिति, कार्यदल, विषयगत शाखा र अन्य सरोकारवालासँग राय परामर्शका साथै गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना, उपलब्ध शाखागत सूचना, लुम्बिनी प्रदेशको आवधिक विकास योजना तथा मध्यमकालीन खर्च संरचना र चालु आर्थिक वर्षको वार्षिक कार्यक्रमलाई आधार मानी यस दस्तावेज तयार गरिएको छ ।

१.२ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा

मध्यमकालीन खर्च संरचना सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको एक औजार हो जसले सरकारसँग उपलब्ध सीमित स्रोत-साधनको वस्तुनिष्ठ आंकलन गर्ने र योजनाको प्राथमिकताको क्षेत्रमा मध्यम अवधिको लागि बाँडफाँट गर्ने गर्दछ । यस संरचनामा मुख्यतः समष्टिगत आर्थिक खाका, नतिजा खाका र बजेट खाका गरी तीन वटा खाकाहरु समावेश गरिएको हुन्छ । चालु आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमको उपलब्धिको आधारमा उत्पादन, रोजगारी, आय र लगानी लगायतका परिसूचक समावेश गरी मध्यमकालीन आर्थिक खाका (Medium Term Fiscal Framework - MTFF) निर्धारण गरिन्छ । स्थानीय तहलाई संघ तथा प्रदेशबाट प्राप्त हुने अनुदान, राजस्व तथा रोयल्टी बाँडफाट, आन्तरिक आय, आन्तरिक ऋण तथा अन्य स्रोत समेत आंकलन गरी क्षेत्रगत प्राथमिकता अनुरूप विषयगत महाशाखा/शाखा र अन्तर्गतका निकायहरूसँग सम्बन्धित नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न कार्यक्रम तथा आयोजनागत रूपमा खर्चको अनुमान सहितको मध्यमकालीन बजेट खाका (Medium Term Budgetary Framework-MTB) तयार गरिन्छ । यस दस्तावेज तयार गर्दा बजेटको कार्यान्वयनबाट तीन आर्थिक वर्षमा प्राप्त हुने प्रतिफलको समेत अनुमान गरी मध्यमकालीन नतिजा खाका (Medium Term Result Framework – MTRF) तयार गरिएको हुन्छ । मध्यमकालीन खर्च संरचना चक्रीय हिसाबले वार्षिक रुपमा तयार गरिने योजना दस्तावेज हो । यसमा पहिलो आर्थिक वर्षमा बजेटको वास्तविक स्रोत र व्ययको अनुमान हुन्छ भने त्यसपछिका दुई आर्थिक वर्षका लागि स्रोत र खर्चको प्रक्षेपण गरिन्छ । पहिलो वर्षको बजेट कार्यान्वयन भएपछि उपलब्धि

समीक्षा गरी बाँकी दुई वर्षको प्रक्षेपित अनुमान परिमार्जन एवम्थप एक वर्षको बजेट प्रक्षेपण गरिन्छ, यो पक्रिया वार्षिकरुपमा गरिरहनु पर्दछ । मध्यमकालीन खर्च संरचनाले बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई बढी यथार्थपरक र वस्तुनिष्ठ बनाउन महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ ।

१.३ मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको उद्देश्य

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मुख्य उद्देश्य उपलब्ध स्रोत साधनलाई नीति, आवधिक योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम बीच तालमेल गराई सार्वजनिक खर्च प्रणालीमा सुधार ल्याई वित्तीय अनुशासन कायम गर्नु हो । साथै मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तयारीका विशिष्ठ उद्देश्य देहायअनुसार रहेका छन्:

- मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई दिगो विकासमैत्री बनाई नेपालले निर्धारण गरेका लक्ष्य सन् २०३० सम्ममा प्राप्त गर्न सहयोग गर्ने ।
- आवधिक विकास योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमबीच तादात्म्यता कायम गरी स्रोत-साधनको विनियोजनलाई उपलब्धिमूलक बनाउन बजेट खाका, नतिजा खाका र वित्तीय खाका तयार गर्नु;
- दिगो विकासलाई टेवा पुर्याउने आयोजनाहरूलाई प्राथमिकीकरणका आधारमा स्रोतको सुनिश्चितता गर्नु;
- स्थानीय सरकारलाई प्राप्त हुने मध्यम अवधिको आन्तरिक र बाह्य स्रोतको वास्तविक अनुमान गरी बजेट खाका तर्जुमा गर्नु;
- सार्वजनिक खर्चलाई प्रभावकारी एवम् कुशल बनाइ लक्षित प्रतिफल सुनिश्चित गर्नु ।

१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका आधारहरु

सार्वजनिक खर्च संरचना तर्जुमा गर्दा संविधानले व्यवस्था गरेका प्रावधानहरु एवं स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रभित्रका आर्थिक, सामाजिक, वातावरणीय तथा राजनीतिक पक्षसँग सम्बन्धित विभिन्न नीति, ऐन, नियमको कार्यान्वयन तथा दीर्घकालीन योजना, एकीकृत विकास योजना, विषयगत रणनीतिक योजना र दिगो विकासको लक्ष्य हासिल गर्ने पक्षलाई ध्यान दिनु आवश्यक छ । सो बमोजिम यस मध्ममकालीन खर्च संरचना तयार गर्दा देहायमा उल्लिखित लगायत अन्य पक्षलाई आधार लिइएको छ :

- नेपालको संविधान २०७२
- दिगोविकासका लक्ष्यको अवस्था र मार्गचित्र (२०१५-२०३०)
- अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- राष्ट्रिय दीर्घकालीन सोच, २१०० तथा पन्ध्रौं राष्ट्रिय योजना (२०७६/७७-२०८१/८२)
- लुम्बिनी प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना (२०७६/७७-२०८१/८२)
- नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम (आ.व.२०८०/८१)
- आवधिकविकास योजना (२०८१/८२-२०८५/८६)
- वार्षिक विकास योजना (२०८०/८१)
- गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र तथा अन्य विषय क्षेत्रगत नीति र योजनाहरु

१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना र दिगो विकास लक्ष्य दिगो विकास लक्ष्य

गरिबीको अन्त्य, समग्र पर्यावरण तथा पृथ्वीको संरक्षण र सबै मानिसको शान्ति एवम् समृद्धि हासिल गर्ने उद्देश्यले संयुक्त राष्ट्र सङ्घको ७५औं साधारण सभाद्वारा विश्वको साझा, दिगो र सुरक्षित भविष्यका लागि ग्रहण गरिएको विश्वव्यापी लक्ष्य हो। सहस्राब्दी विकास लक्ष्य (MDGs) मा आधारित रही तर्जुमा गरिएको दिगो विकास लक्ष्य(SDGs)मा सन् २०३० सम्ममा हासिल गर्ने गरी १७ वटा विश्वव्यापी लक्ष्यहरू, १६९ परिमाणात्मक गन्तव्य र २३२ वटा सूचक निर्धारण गरिएका छन् । यी दिगो विकास लक्ष्यहरू सङ्घीय सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय सरकारका काम, कर्तव्य अधिकार तथा दायित्वसँग प्रत्यक्ष, परोक्ष रुपमा सम्बन्धित रहेका छन् । नेपालको दीर्घकालीन सोच समृद्ध नेपाल, सुखी नेपालीसँग सम्बन्धित राष्ट्रिय लक्ष्यहरू पनि दिगो विकास लक्ष्यसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित छन्; यसर्थ पनि सबै तहका सरकारहरूले दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्तीमा योगदान गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ । यसका अतिरिक्त, दिगो विकास लक्ष्यलाई देशको आवधिक तथा वार्षिक योजनामा समाहित गरी कार्यान्वयन गर्ने प्रतिबद्धता विश्वका अन्य राष्ट्रहरूका साथै नेपालले पनि व्यक्त गरेको सन्दर्भमा दिगो विकास लक्ष्यको कार्यान्वयन नेपालको अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धताका रुपमा पनि रहेको छ ।

स्थानीय सरकारहरू नागरिकका समस्या सम्बोधनमा प्रत्यक्ष संलग्न हुने तथा नागरिकहरूसँग प्रत्यक्षरुपमा जोडिएका हुने भएकाले दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तीमा स्थानीय सरकारको भूमिका अझ बढी महत्वपूर्ण रहेको छ । उदाहरणका लागि सबै क्षेत्रबाट सबै किसिमका गरिबीको अन्त्य गर्नु दिगो विकास लक्ष्य-१ हो; यो लक्ष्य हासिल गर्ने सन्दर्भमा गरिबीमा रहेको जनसङ्ख्याको पहिचान गर्न र स्रोत तथा सार्वजनिक वित्तलाई सम्बन्धित गरिब व्यक्ति/समुदायसम्म केन्द्रित गर्न स्थानीय सरकारको भूमिका तुलनात्मक रुपमा बढी प्रभावकारी हुने भएकाले दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्न स्थानीय सरकारहरूको भूमिका अहम्छ । नागरिकहरूसँग प्रत्यक्ष जोडिनुका अतिरिक्त संवैधानिक अधिकार र जिम्मेवारीका हिसाबले पनि दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तीमा स्थानीय तहहरूको भूमिका महत्वपूर्ण छ । सेवा प्रवाह र स्थानीय पूर्वाधार विकास लगायतका कार्यजिम्मेवारी स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रमा पर्ने भएकोले दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्न यसको स्थानीयकरण गर्ने महत्वपूर्ण अभिभारा स्थानीय तहमा रहन गएको छ । साथै, सरकारको एकल प्रयासले मात्र पनि दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्न सम्भव छैन । यसका लागि निजी क्षेत्र, गैरसरकारी क्षेत्र, नागरिक समाज, समुदाय, विकास साझेदार लगायत विकासका सरोकारवाला बीचमा साझेदारी हुनु पनि उत्तिकै जरुरी छ ।

दिगो विकास सम्बन्धित राष्ट्रको आर्थिक तथा सामाजिक विकास र वातावरण संरक्षणको एकीकृत अवधारणाभएकाले सदस्य राष्ट्रले दिगो विकास लक्ष्यलाई आन्तरिकीकरण वा स्थानीयकरण गर्नु आवश्यक छ । अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा सहमती भएका विकासका मुद्दामा सरकारको जिम्मेवारी पूरा गर्ने यो एउटा मुख्य माध्यम समेत हो । नेपालले चौधौं योजनादेखि नै दिगो विकास लक्ष्यलाई आन्तरिकीकरण गरिरहेको छ, जसअनुसार आयवृद्धि, गुणस्तरीय मानवीय पूँजी निर्माण र आर्थिक जोखिमको न्यूनीकरण गर्दै वि.सं. २०७९ सम्ममा अति कम विकसित देशबाट विकासशील देशमा स्तरोन्नति गर्ने र वि.सं. २०८७ सम्ममा दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्दै उच्च मध्यम आयस्तर भएको मुलुकमा स्तरोन्नति हुने गरी दीर्घकालीन लक्ष्य लिइएको छ । सङ्घ, प्रदेश तथा स्थानीय स्तरमा आवधिक योजना तर्जुमा गर्दा दिगो विकास लक्ष्यहरूलाई साङ्केतीकरण गरी सम्बन्धित योजनाले दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तीमा पुऱ्याउने योगदानको आँकलन गरी समग्र विकास उपलब्धीलाई दिगो विकासका लक्ष्य प्राप्तीतर्फ उन्मुख गराउने प्रयास हुँदै आएको छ । दिगो विकास लक्ष्यको कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी र व्यवस्थित बनाउन प्रदेश तथा स्थानीय तहको योजना तर्जुमा

दिग्दर्शन (नमूना) तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ । यसका अलावा, दिगो विकास लक्ष्य कार्यान्वयनलाई अझ प्रवलीकरण गर्न दिगो विकास लक्ष्य अनुकूलको स्थानीय आवधिक योजना तर्जुमा, दिगो विकास लक्ष्य अनुरुपको मध्यमकालीन खर्च संरचना, वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा, दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तिका लागि चालु तथा पुँजीगत खर्चको व्यवस्थापन, दिगो विकास लक्ष्य कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तिका लागि समन्वय, सहकार्य तथा साझेदारीको आवश्यकता रहेको छ ।

सार्वजनिक वित्तलाई दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तीतर्फ उन्मुख हुने गरी लगानी नगरेसम्म दिगोविकासको अपेक्षित उपलब्धी हासिल नहुने भएकाले दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तीमा सार्वजनिक वित्तको अहम् भूमिका रहेको छ । यसर्थ, स्थानीयतहहरूले दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तीमा योगदान गर्न सार्वजनिक वित्तलाई दिगो विकास लक्ष्यका प्राथमिकताप्राप्त क्षेत्रमा लगानी गर्नु आवश्यक हुन गएको छ । लगानीबिना दिगो विकास लक्ष्य प्राप्त हुन नसक्ने र सामाजिक, आर्थिक, भौतिक विकास र वातावरण संरक्षणमा लगानीको मुख्य स्रोत सार्वजनिक वित्त भएकाले स्थानीय तह लगायत प्रदेश र सङ्घस्तरमा समेत दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तीमा सार्वजनिक वित्तको मुख्य भूमिका रहेको छ । दिगो विकास लक्ष्यको कार्यान्वयनका लागि वार्षिक रुपमा नेपाललाई औसत रु. २०२४.८ अर्ब आवश्यक पर्ने र यसको ५४.८ प्रतिशत सार्वजनिक क्षेत्र, ३६.५ प्रतिशत निजी क्षेत्र, ४.४ प्रतिशत घरपरिवार र ४.३ प्रतिशत सहकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रबाट योगदान हुने प्रक्षेपण गरिएको छ । यस आँकडाबाट पनि दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तीमा सार्वजनिक क्षेत्र तथा सार्वजनिक वित्तको भूमिका अहम् रहेको देखिन्छ ।

सबैजसो दिगो विकास लक्ष्यहरू स्थानीय सरकारका कानुनी कार्यजिम्मेवारीभित्र र जनअपेक्षालाई संवोधन गर्ने किसिमका रहेका छन्। दिगो विकास लक्ष्य-१ (शून्य गरिबी), लक्ष्य-२ (भोकमरीको अन्त्य), लक्ष्य-८ (मर्यादित काम तथा आर्थिक बृद्धि) र लक्ष्य-१० (असमानताको न्यूनीकरण) सँग जोडिएका छन् । संविधानले स्थानीय तहहरूलाई स्थानीय बजारको व्यवस्थापन, कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन, सहकारी जस्ता स्थानीय आर्थिक विकासको जिम्मेवारी प्रदान गरेको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको दर्ता तथा नियमन सम्बन्धी र स्थानीय संघ संस्था दर्ता, नियमन र परिचालनको जिम्मेवारी प्रदान गरेको छ । यसर्थ, स्थानीय सरकारका उक्त जिम्मेवारीहरू दिगो विकास लक्ष्य १, लक्ष्य २, लक्ष्य ८ र लक्ष्य १० सँग सम्बन्धित छन् ।

स्थानीय सरकारको अर्को महत्वपूर्ण कार्यक्षेत्र सामाजिक विकासको क्षेत्रमा स्थानीय तहको क्षेत्राधिकारभित्र चारवटा प्रमुखक्षेत्र पर्दछन्। यसमा आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षा, आधारभूत स्वास्थ्य सेवा, खानेपानी तथा सरसफाई, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशिता जस्ता पक्षहरू रहेका छन्। सामाजिक विकाससँग दिगो विकास लक्ष्यका चारवटा लक्ष्य, लक्ष्य-३ (स्वस्थ जीवन), लक्ष्य-४ (गुणस्तरीय शिक्षा), लक्ष्य-५ (लैंगिक समानता) र लक्ष्य-६ (स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाइ) का लागि आवश्यक बजेटको सुनिश्चितता गर्न मध्यमकालीन खर्च संरचनाको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको छ ।

स्थानीय तहको अर्को कार्यक्षेत्र पूर्वाधार विकासतर्फ दिगो विकास लक्ष्य-९ (उद्योग, नवीनता एवम् पूर्वाधार), लक्ष्य ११ (दिगो शहर तथा समुदाय) र लक्ष्य ७ (धान्न सक्ने र सफा ऊर्जा) पर्दछन्। वातावरणीय दिगोपनाको सन्दर्भमा दिगो विकास लक्ष्य-१२ दिगो उत्पादन तथा उपभोग तथा उत्पादनप्रति जवाफदेहिता), लक्ष्य-१३ जलवायु सम्बन्धी कार्य), र लक्ष्य-१५ (जमिनमाथिको जीवन) जोडिएका छन् । यसरी, दिगो विकास लक्ष्य र स्थानीय सरकारका कार्यक्षेत्रमा ठूलो हदसम्म समानता रहेको छ । स्थानीय सरकारले आफ्नो प्राथमिकताका आयोजना तथा कार्यक्रममा स्रोतको

सुनिश्चितता गर्न मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्ने कानुनी अनिवार्यता हुनु र स्थानीय सरकारका प्राथमिकताका क्षेत्रहरू दिगो विकास लक्ष्यसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित हुने भएकाले दिगो विकास लक्ष्य र मध्यमकालीन खर्च संरचनाबीच पनि प्रत्यक्ष सम्बन्ध रहेको छ ।

रिव्दीकोट गाउँपालिकाले हालसम्म दिगो विकास लक्ष्यमा केन्द्रित गरी दिगो विकास लक्ष्य, महत्व, जिम्मेबारी सम्बन्धी जनप्रतिनिधी, कर्मचारीहरुलाई जानकारीमूलक तालिम कार्यक्रम प्रस्तावित गरेको छ । दिगो विकासका लक्ष्य हासिल गर्न प्रत्येक्ष तथा अप्रत्येक्ष रुपमा योगदान पुर्याउन वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम र मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीलाई दिगो विकास मैत्री तुल्याउने अठोट लिएको छ । दिगो विकास लक्ष्य स्थानियकरणमा आधारीत रही गाउँपालिकाको सङ्घीय सरकार तथा ल'म्बिनी प्रदेशसँग समन्वय सहकार्य गरी कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्ने र गाउँपालिकाको शाखागत कार्यक्रमहरु दिगो विकास लक्ष्यमा आधारित भई समिक्षा गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने अभ्यास रहेको छ ।

उपर्युक्त पृष्ठभूमिमा यस मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई पनि दिगो विकास लक्ष्यमैत्री बनाउने प्रयास गरिएको छ । यसका लागि दिगो विकासका लक्ष्य तथा सूचकहरू र यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाको लक्ष्य तथा सूचकहरूबीच अधिकतम सामञ्जस्यता/एकरुपमा कायम गर्ने प्रयास छ । यसमा प्रस्तुत आर्थिक खाका तथा नतिजा खाकामा प्रस्तुत सबै सूचकहरूले प्रत्यक्ष वा परोक्ष रुपमा दिगो विकास लक्ष्यका सूचकहरूलाई कुनै न कुनै रुपमा योगदान गर्दछन् । दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा बजेटको बाँडफाँटको अवस्था अध्ययन गरी योजना अवधिमा कुन-कुन दिगो विकास लक्ष्यमा के कति बजेट प्राप्त हुन सक्छ भनी अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको छ । यस मध्यमकालीन खर्च संरचनामा प्रस्तुत विषय उपक्षेत्रगत सोच, उद्देश्य तथा रणनीतिहरू प्रत्यक्ष वा परोक्षरुपमा दिगो विकास लक्ष्यलाई नै योगदान पुऱ्याउनेखालका रहेका छन्। समस्या चुनौतीहरूको विश्लेषण गर्ने क्रममा दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्नमा रहेका समस्या चुनौतीहरूलाई पनि आवश्यकता अनुसार विश्लेषण गरिएको छ । दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तीमा योगदान पुऱ्याउने आयोजना तथा कार्यक्रमहरू र दिगो विकास लक्ष्यसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित क्षेत्रलाई प्राथमिकीकरण गरी लगानीको सुनिश्चितता गर्ने कार्यलाई पनि यस मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका क्रममा विशेष ध्यान दिइएको छ । समग्रमा यस रिब्दीकोट गाउँपालिका` मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई अधिकतम रुपमा दिगो विकास लक्ष्यमैत्री बनाउने प्रयास गरिएको छ ।

१.६ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया

सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले तयार गरेको स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित), स्थानीय तहको बजेट तथा कार्यक्रममा दिगो विकास लक्ष्यको साङ्केतीकरण श्रोत पुस्तिका, २०७९ र स्थानीय तहको दिगो विकास लक्ष्यमैत्री मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्न सहयोगी श्रोत पुस्तिका, २०७९ लाई आधारमानी यो दिगो विकास लक्ष्यमैत्री मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरिएको छ । मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमामा निम्न बमोजिमको चरण तथा प्रक्रिया अबलम्बन गरिएको छ :

चरण- १: तयारी चरण

प्रक्रिया १: प्राविधिक सहयोगका लागि टोली परिचालन

मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीमा सहजीकरण गर्न परिचालित हुने प्राविधिक सहयोग टोली गठन गरी अभिमूखीकरण गरियो । अभिमूखीकरणमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा, तयारी प्रक्रिया ढाँचा एवं औजारहरूको सम्बन्धमा प्राविधिक सहयोग टोलीका सदस्यहरूबीच समान बुझाइ कायम गरियो । साथै यस अभिमूखीकरण कार्यक्रममा समय सीमा, सम्पन्न गर्नुपर्ने कार्य, गाउँपालिका र परामर्शदाताको जिम्मेवारी स्पष्ट गरी परिचालन गरियो ।

प्रक्रिया २: नीतिगत, कानूनी दस्तावेज, दिग्दर्शन एवं अन्य उपयोगी सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा समीक्षा

प्राविधिक सहयोग टोलीद्धारा स्थानीय तहको योजना, श्रोत प्रक्षेपण र सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित नीति, कानून, दिग्दर्शन र कार्यविधि लगायतका सान्दर्भिक दस्तावेज संकलन एवं अध्ययन गरियो । दस्तावेजहरुको अध्ययनबाट मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा व्यवस्था गरिएका महत्वपूर्ण तथा सान्दर्भिक विषय वस्तुहरु पहिचान गरियो । मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा क्रममा निम्न बमोजिम सन्दर्भमा सामाग्रीहरु अध्ययन एवं समीक्षा गरियो :

- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- अन्तर सरकारी वित्तव्यवस्थापन ऐन, २०७४
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायीत्व ऐन, २०७६ तथा नियमावली, २०७७
- अन्तर-सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण कार्यविधि
- नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको वित्तीय हस्तान्तरणको अभ्यास
- नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार एवं सम्बन्धित स्थानीय सरकारको वित्तीय ऐनहरु
- नेपाल सरकारको क्षेत्रगत नीति, कानून, मार्गदर्शन र मापदण्ड
- स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित)
- स्थानीय सरकारको बजेट तथा योजना तर्जुमा हाते किताब, २०७७
- नेपाल सरकारको दीर्घकालीन सोच, पन्ध्रौं राष्ट्रिय योजना, प्रदेशका योजनाहरु
- रिब्दीकोट गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना (२०८१/८२-२०८५/८६)
- रिब्दीकोट गाउँपालिकाको वार्षिक विकास योजना (२०८०/८१)
- रिब्दीकोट गाउँपालिकाको अन्य विषय क्षेत्रगत नीति र योजनाहरु
- नेपाल सरकारद्धारा जारी कोभिड १९ प्रतिकार्य एवं पुनर्लाभ सम्बन्धी निर्देशिका
- संघ तथा प्रदेशको सान्दर्भिक नीति, कानून तथा प्रतिवेदन
- रिब्दीकोट गाउँपालिकाको सान्दर्भिक नीति, कानून तथा प्रतिवेदन आदि ।

प्रक्रिया ३: मध्यमकालीन खर्च संरचनाको ढाँचा, औजार र कार्ययोजना तर्जुमा

स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी सम्बन्धी दिग्दर्शनमा उल्लेखित विधि,औजार एवं कार्ययोजना सम्बन्धमा गाउँपालिकामा प्रारम्भिक बैठकको आयोजना गरी छलफल गरियो । यस बैठकमा गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कार्यपालिकाका सदस्यहरु, वडा अध्यक्षहरु, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, विभिन्न महाशाखा/शाखाका प्रमुखहरु लगायतको उपस्थिति रहेको थियो । बैठकमा भएको छलफलका आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी विधि तथा प्रक्रिया औजार र दस्तावेजको ढाँचाको प्रस्ताव तयार गरियो । साथै, बैठकमा आएका सुझाव र पृष्ठपोषणका आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी कार्ययोजना तर्जुमा र परिमार्जन गरियो ।

चरण- २: लेखाजोखा चरण

प्रक्रिया ६: अभिमूखीकरण तथा प्रारम्भिक कार्यशालाको आयोजना

वि.सं. २०८० चैत्र १६ गते मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जु प्रक्रियाको सम्बन्धमा साझा बुझाइ तयार गर्ने उद्देश्यले एक दिने अभिमूखीकरण कार्यक्रमको आयोजना गरियो । उक्त कार्यक्रममा गाउँपालिकाको विषयगत शाखाको कर्मचारी सहभागिता रहेको थियो । कार्यशालामा मध्यमकालीन खर्च संरचना सम्बन्धी अवधारणा, कानूनी आधार, विधि तथा प्रक्रिया औजार, संस्थागत व्यवस्था र कार्ययोजना प्रस्तुति गरी यस सम्बन्धमा स्पष्टता तथा बुझाईमा एकरुपता कायम गरियो । मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यदल गठन तथा कार्य योजनाको स्वीकृति र यस सम्बन्धमा स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति, विषयगत समिति, कार्यदल र विषयगत शाखाको जिम्मेबारी तथा भूमिका नेपाल सरकारका पूर्व मुख्य सचीव डा. सोमलाल सुबेदी, पूर्व सचीव डा. दामोदर रेग्मी लगायतको समूहद्धारा स्पष्ट गरियो ।

प्रक्रिया ७: विषयगत समिति तथा शाखाहरुसँग परामर्श तथा छलफल

विषयगत रणनीतिक योजना, आवधिक विकास योजना र वार्षिक योजनाको उपलब्धि समीक्षाका लागि विषयगत समितिहरुसँग छलफल गरियो । यस छलफलबाट विषयगत समिति तथा शाखाका प्रमुख उपलब्धि, चालु आयोजना, सालबसाली आयोजना तथा कार्यक्रम, विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार भएका आयोजना तथा सम्भाव्यता अध्ययन र लागत अनुमान भएका आयोजना र कार्यक्रमहरुको विवरण संकलन गरियो । सो छलफलबाट विषय क्षेत्रगत योजनाको सूची तयार र हरेक आयोजनाको उप-क्षेत्रगत रुपमा श्रोत आवश्यकता निर्धारण गरियो ।

प्रक्रिया ८: श्रोत तथा खर्चको अनुमान र त्रिवर्षिय प्रक्षेपण

अन्तर-सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण, राजस्व बाँडफाँड लगायतका विभिन्न श्रोतबाट उपलब्ध हुने रकमलाई विगत आर्थिक वर्षहरुको श्रोतको उपलब्धताका आधारमा तथा आन्तरिक श्रोतलाई राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको श्रोत अनुमान तथा प्रक्षेपण गरियो । विगत आर्थिक वर्षहरुको खर्च सहित पालिका गौरवका आयोजना, चालु आयोजना र आवधिक विकास योजना, विषयगत क्षेत्र रणनीति र गुरुयोजना अनुसारका प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाको कार्यान्वयनमा आवश्यक पर्ने श्रोतलाई मध्यनजर गरी खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरियो । श्रोत तथा खर्च प्रक्षेपणका आधारमा तीन वर्षकोविषय क्षेत्र तथा उपक्षेत्रगत बजेट सीमा निर्धारण गरियो । यसरी तयार गरिएको बजेट सीमालाई सबै विषयगत महाशाखा र शाखामा क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका लागि उपलब्ध गराइयो ।

चरण - ३: तर्जुमा चरण

प्रक्रिया ९: क्षेत्रगत योजना तर्जुमा

विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका लागि विषयगत शाखासँग छलफल तथा बैठक गरियो विषयगत महाशाखा/शाखा/एकाइका कर्मचारी, विषयगत समितिका पदाधिकारीहरुको सहभागिता रहेको छलफलबाट प्रत्येक उप-क्षेत्रका आगामी तीन वर्ष सञ्चालन गरिने आयोजना तथा कार्यक्रको पहिचान गर्ने, प्राथमिकता निर्धारण गर्ने, लागत अनुमान यकिन गर्ने र आगामी तीन आर्थिक वर्षको लागि स्रोत आवश्यकता निर्धारण गर्नुका साथैस्थानीय रणनीतिक स्तम्भ, प्राथमिकताक्रम, दिगो विकास लक्ष्य, लैंगिक तथा जलवायु संकेतका आधारमा कार्यक्रम तथा आयोजना तथा उप-क्षेत्रको सांकेतीकरण गरियो ।

प्रक्रिया १०: विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको दस्तावेज तयारी

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शनका आधारमा विषयगत महाशाखा/शाखा/एकाइ सगं छलफल गरी उप- क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयार गरियो । यसरी तयार गरिएको उप-क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई एकीकृत गरी विषयगत क्षेत्र मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरियो ।

प्रक्रिया ११: मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयारी

निर्धारित ढाँचामा विषयगत क्षेत्रका मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई एकीकृत गरी मध्यमकालीन खर्च संरचनाको एकीकृत मस्यौदा दस्तावेज तयार गरियो । यस क्रममा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यदल र बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिसँग राय परामर्श गरियो । त्यसैगरी मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका क्रममा आवधिक विकास योजना, विषयगत क्षेत्र मध्यमकालीन खर्च संरचनाको विवरण, विषयगत क्षेत्र योजना र वार्षिक विकास कार्यक्रम समीक्षाबाट प्राप्त उपलब्धि विवरण तथा क्षेत्रगत रणनीतिक र गुरुयोजनाको परिमाणात्मक लक्ष्यलाई आधार लिइएको थियो । यस दस्तावेजमा स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८ (परिमार्जित) को व्यवस्था बमोजिम समष्टिगत मध्यमकालीन वित्तीय खाका, मध्यमकालीन नतिजा खाका र मध्यमकालीन बजेट खाका साथै विषयगत क्षेत्रको स्थिति, नतिजा खाका, वित्तीय योजना र कार्यक्रम/आयोजनाको सारांस तयार गरि प्रस्तुत गरिएको छ ।

चरण ४: स्वीकृति चरण

प्रक्रिया १२: मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा प्रस्तुति, छलफल तथा सुझाव संकलन

उल्लिखित विधि प्रक्रियाबाट तयार गरिएको मस्यौदा दस्तावेज प्रस्तुति तथा छलफल गरि आवश्यक सुझाव संकलन गर्ने उद्देश्यले गाउँपालिकामा अन्तरक्रिया कार्यक्रम गरिएको थियो । उक्त कार्यक्रममा गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कार्यपालिकाका सदस्यहरु, वडा अध्यक्षहरु, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, विभिन्न महाशाखा/शाखाका प्रमुखहरु तथा अन्य कर्मचारीहरुको सहभागिता थियो । उक्त कार्यक्रममा मस्यौदा प्रतिवेदनका मुख्य पक्षहरुमा प्रस्तुति तथा छलफल गरी आवश्यक थप सूचना तथा तथ्यांक संकलनका साथै विषयगत क्षेत्र तथा उपक्षेत्रगत मुख्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको विस्तृत विवरण तयार गरियो । त्यसैगरी विषय उपक्षेत्रगत कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको प्राथमिकिकरण तथा सांकेतीकरणलाई समेत अन्तिम रुप प्रदान गरियो ।

प्रक्रिया १३: मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अन्तिम मस्यौदा तयारी मस्यौदा प्रस्तुती तथा छलफल

कार्यक्रमका साथै विभिन्न महाशाखा/शाखाहरुबाट प्राप्त सुझावहरु तथा दस्तावेजमा अपुग भएका आवश्यक सूचना तथा तथ्यांकहरु विभिन्न शाखाहरुबाट संकलन तथा समावेश गरी मध्यमकालीन खर्च संरचनाको यो अन्तिम मस्यौदा तयार गरिएको छ।

प्रक्रिया १४: मध्यमकालीन खर्च संरचनाको स्वीकृति

उपरोक्त चरण र प्रक्रिया अनुसार तयार भई बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिबाट पेश भएको मध्यमकालीन खर्च संरचना उपर कार्यपालिकामा आवश्यक छलफल र स्वीकृति पश्चात अनुमोदनका निमित्त पालिकासभामा पेश गरी स्वीकृत गरियो

परिच्छेदः २

मध्यमकालीन खर्च संरचना

२.१ पृष्ठभूमि

नेपालमा दशौं योजना देखि नै मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा र कार्यान्वयन गरी प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा साधन र स्रोतको विनियोजन गर्ने पद्धतिको शुरुवात गरिएको हो । सामाजिक तथा आर्थिक विकास र समृद्धिका लागि सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । यसका लागि साधन स्रोतको विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता तथा वित्तीय अनुशासनका तीनै पक्ष उत्तिकै प्रभावकारी हुनुपर्दछ ।यी तीनवटै पक्षहरुमा सुधार गर्ने उपाय तथा औजारको रुपमा मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई लिइन्छ ।

सङ्घीय संरचना अनुरुप अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन सम्बन्धी सङ्घीय कानूनले संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा आ-आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्रका विषयहरुमा हुने सार्वजनिक खर्चको अनुमानित विवरण तयार गरी आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । उक्त विवरणमा वित्तीय व्यवस्थाका लागि आवश्यक पर्ने रकम सहितको चालु खर्च, पूँजीगत खर्च खुलाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । उपरोक्त संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था अनुसार रिब्दीकोट गाउँपालिकाले तय गरेको दीर्घकालीन सोच सहितको आवधिक विकास योजना अनुसार प्राथमिकताका क्षेत्रमा साधन स्रोतको विनियोजन सहितको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न मध्यमकालीन खर्च संरचना आवश्यक रहेकोछ ।

नेपाल सरकारले घोषणा गरेको समृद्ध नेपालः सुखी नेपालीको दीर्घकालीन सोच अनुरुप तयार पन्ध्रौ योजना, लुम्बिनी प्रदेशको सरकारको प्रथम आवधिक योजना र गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजनाका नीति तथा कार्यक्रमलाई यस दस्तावेजमा समेट्ने प्रयास गरिएको छ । योजना तथा विकास उपलब्धिको सफलता वित्तीय सङ्घीयताको कुशल व्यवस्थापन, तीब्र आर्थिक वृद्धि एवम् विकास कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा निर्भर रहन्छ । मध्यमकालीन खर्च संरचनाले यसतर्फ गाउँपालिकालोई मार्गदर्शन गर्नेछ ।

आर्थिक वर्षका (२०८१/८२-२०८३/८४) का लागि तुर्जुमा गरिएको यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाले तीनै तहका सरकारहरुका योजनाहरुको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र प्राथमिकता तथा गाउँपालिकाको घोषणा, प्रतिवद्धता, विगत आर्थिक वर्षका वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र दिगो विकास लक्ष्यको मार्गचित्रलाई मुख्य आधारका रुपमा लिइएको छ । गाउँपालिकाको तुलनात्मक लाभका क्षेत्रहरु, प्राथमिकता तथा विकास कार्यक्रम र स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रभित्र संलग्न कार्यसूची अनुसारका कार्यक्रम तथा आयोजनालाई यस संरचनामा समेट्ने प्रयास गरिएकोछ ।

२.२ चूनौति तथा अवसर

संविधान प्रदत्त २२ वटा एकल अधिकार र संघ प्रदेश र स्थानीय तहका १५ वटा साझा अधिकारलाई पूर्ण रुपमा कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिकासँग पर्याप्त कानून तथा नीतिहरु तयार गर्नु आवश्यक हुन्छ । संविधानले प्रत्याभूत गरेका मौलिक हक र संविधान प्रदत्त अधिकारको कार्यान्वयन, दिगो विकास लक्ष्य, पन्ध्रौं योजना, लुम्बिनी प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना र गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजनाको उद्देश्य हासिल गर्न गाउँपालिकामा पर्याप्त ऐन तथा नीतिहरु बनिनसक्नु, वित्तीय सङ्घीयतको मर्म अनुरुप स्थानीय तहको जिम्मेवारी पुरा गर्न साधन स्रोतको अनुमान, प्राथमिकताका क्षेत्रमा लगानी, मानव संशाधन र संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्नु र स्थानीय सरकारमा उपलब्ध सार्वजनिक खर्चको कुशल, समन्यायिक र नतिजामूलक व्यवस्थापन गरी विनियोजन दक्षता, कार्यान्वयन कुशलता र प्रभावकारी वित्तीय अनुशासन कायम गर्नुलाई प्रमुख चूनौतिको रुपमा लिएको छ । यसैगरेर जंगली जनावरहरुसँगको द्वन्द्व, प्राकृतिक प्रकोप, खोलामा आउने वाढीले पार्ने क्षतिको व्यवस्थापन हुन नसक्नु, कृषि र पशुजन्य पूर्वाधारको अभाव, पर्यटकीय उत्पादनको पूर्वाधार तथा सूचना केन्द्रको अभाव, भौतिक पूर्वाधारको आधुनिकीरण हुन नसक्नु, सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयहरुमा प्राविधिक शिक्षाको पहुँचमा कमी हुनु, वडागत जनधनत्वका आधारमा विद्यालयको व्यवस्था हुन नसक्नु, विपन्न वर्गमा स्वास्थ्य सेवाको सहज पहुँच हुन नसक्नु, भौतिक संरचनाहरु बालबालिका, अपाङ्ग तथा महिलामैत्री नहुनु, बाल विवाह, जातिय छुवाछुत कायमै रहनु, सुकुम्वासी परिवारमा खानेपानीको पहुँचमा कमी, पालिकासरसफाईका लागि फोहोर वर्गीकरण तथा प्रशोधन विधि नअपनाउनु र खेल मैदानहरुको पूर्वाधार विकास पर्याप्त नहुनु चूनौतिपूर्ण रहेका छन्।

समग्र देशकैकुल गार्हस्थ्य उत्पादन, राजस्व एवम्कृषि, उद्योग तथा सेवा क्षेत्रको ठूलो हिस्सा ओगट्ने लुम्विनी प्रदेश अन्तर्गत रहेको रिब्दीकोट गाउँपालिका धरातलीय अवस्थितीले आफैमा धेरै सम्भावना तथा अवसर बोकेको छ । एतिहासिक, पर्यटकिय पाल्पा जिल्लामा पर्ने रिब्दीकोट गाउँपालिकामा कृषि, पर्यटन, उधोग, व्यवसायकोप्रचुर सम्भावना रहेको छ । नेपालका प्रमुख शहरहरुमा सहज पहुँच प्राप्त यो गाउँपालिकाका लागि कृषि, उद्योग व्यवसाय, पर्यटन, विकासको सम्भावना तथा अवसर दुवै छ । अर्को तर्फ जैविक विविधता तथा संस्कृती प्रवर्द्धनबाट गाउँपालिकाले धेरै लाभ लिन सक्ने देखिन्छ । विद्यमान पर्यटन व्यवसायलाई थप आकर्षक वनाई "पर्यटकीय हव" को रुपमा विकास गर्न सकिने आधारहरु थुप्रै छन । वैदेशिक रोजगारी तथा अध्ययनबाट फर्किएका युवामार्फत विश्वस्तरको ज्ञान, सीप, अनुभव तथा प्रविधि हस्तान्तरण, वित्तीय सेवा र स्थानीय स्रोत परिचालन गरी गाउँपालिकामा उद्यमशीलता विकास, रोजगारी उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्दै आर्थिक सामाजिक रुपान्तरणको दिशामा अगाडी बढ्ने समेत अवसर सिर्जना भएको छ । यसका साथै कोभिड १९ लगायतका महामारी र अन्य विपद्ले गर्दा अझ बलियो सुरक्षित निर्माण, उत्थानशीलता र वातावरणीय सन्तुलनका दिशामा यस खर्च संरचना केन्द्रित हुने प्रेरणा दिएको छ ।

सङ्घीय शासन प्रणाली अनुसार तीनै तहमा निर्वाचित सरकारहरु क्रियाशिल हुनु, नीति, कानून, योजना र मापदण्ड निर्माणभई कार्यान्वयनमा जानु, स्थानीय सरकारहरु बीच दिगोविकासका कार्यहरु क्रमशः कार्यान्वयन हुदैजानु अहिलेका प्रमुख अवसरहरु हुन्। गाउँपालिकामास्थानीय विशेषतामा आधारित तुलनात्मक लाभका क्षेत्रको पहिचान तथा योजना निर्माण, मानव पूँजी निर्माण, सार्वजनिक सेवा प्रवाह सुधार, पूर्वाधार विकास, स्थानीय उत्पादन, रोजगारी र आयआर्जन वृद्धि, गरिबी निवारण,

प्राकृतिक, भौगोलिक, पर्यावरणीय, सामाजिक तथा सांस्कृतिक विविधताको उपयोग आदि अवसरहरु सिर्जना भएका छन्।

२.३ सोच, उद्देश्य तथा रणनीति

नेपाल सरकारको "समृद्ध नेपाल : सुखी नेपाली" तथा प्रादेशिक सरकारको लक्ष्य तथा रिब्दीकोट गाउँपालिकाकोश्रोत रसाधनलाई दृष्टिगत गर्दै गाउँपालिकाविकासको सोच, लक्ष्य उद्देश्य तथा रणनीति देहाय बमोजिम

२.३.१ दीर्घकालीन सोच

गाउँपालिकाकोदीर्घकालीन सोचः

““गुणस्तरीय आर्थिक ,सामाजिक ,भौतिक पूर्वाधार विकासको माध्यमबाट समृद्ध रिब्दीकोट ”

२.३.२ रिव्दीकोटविकासको लक्ष्य

दीर्घकालीन सोचको आधार तय गरेको पालिकाकोविकासको लक्ष्य देहायअनुसार रहेको छः

"कृषि र पशुपंक्षीको व्यावसायिक उत्पादन, पर्यटन प्रर्वद्धन, कृषिखेती तथा उद्यमशीलतावाट रोजगार वृद्धि, पूर्वाधारको स्तरोन्नति, गुणस्तरीय एवं प्राविधिक शिक्षा तथा स्वास्थ्य सेवामा सहज पहुँच अभिवृद्धि गर्दै सामाजिक समावेशी समतामूलक समाज निर्माण एवं जैविक विविधताको संरक्षण र स्वच्छतामा सुधार ल्याउदै सुशासनको प्रत्याभूति गर्ने"

२.३.३ रिव्दीकोटविकासको उद्देश्य

- स्थानीय अर्थतन्त्रमा गतिशीलता ल्याई रोजगारी एवं आय आर्जनवाट आमनागरिकको आर्थिक स्थितिमा सुधार ल्याउनु
- सामाजिक सेवा सुविधाहरुमा सवै वर्ग समुदायको पहुँच अभिवृद्धि गर्दै शिक्षित, स्वस्थ्य र समन्यायिक समाजको निर्माण गर्नु
- पूर्वाधारहरुको विकास र विस्तार गरी आधारभूत सेवा सुविधाको पहुँचमा अभिवृद्धि गर्दै आमनागरिकहरुको जन जीवनमा सहजता ल्याउनु
- पर्यावरण तथा जैविक विविधताको संरक्षण र हरियाली पालिकानिर्माण गर्नु,
- विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा जैविक विविधता एवं प्राकृतिक सम्पदाहरुको संरक्षण, सम्वर्द्धन गर्दै दिगो उपयोग गर्नु
- संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्दै नागरिकलाई सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा प्रभावकारी, पारदर्शि, र सुशासनको प्रत्याभूति गराउनु ।

२.३.४ रिव्दीकोटविकासको रणनीति

यस गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजनाले निर्धारण गरेका विकासको सोच, लक्ष्य तथा उदेश्य हासिल गर्न देहाय अनुसारका रणनीतिहरु अवलम्बन गरिएका छन् ।

- रोजगारी एवं आयआर्जनका अवसरहरु श्रृजना गरी स्थानीय अर्थतन्त्रलाई गतिशील वनाउदै निरपेक्ष गरिवी न्यूनीकरण गर्ने,
- कृषि क्षेत्रमा व्यवसायीकरण गर्दै उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्ने,
- कृषि उपजहरुको व्यवसायीकरण तथा वजार विस्तार एवं कृषि उद्योग व्यवसायहरुको प्रवर्द्धन गर्ने,
- पशुपंक्षीपालनमा व्यवसायिकता बिकास गर्ने,
- पशुपंक्षीपालनमा महिला, दलित एवं अति विपन्न वर्गको आवद्धतामा वृद्धि गर्ने
- गुणस्तरीय पर्यटन पूर्वाधार सुविधाको बिकास र विस्तार गर्ने
- ऐतिहासिक, पुरातात्विक, धार्मिक एवं सांस्कृतिक महत्वका सम्पदाहरुको संरक्षण, सम्वर्द्धन गर्नेर दिगो तथा उच्चतम व्यवस्थापनको नीतिगत व्यवस्थाबाट समुदायको आर्थिक विकास गर्ने,
- पूर्वाधार विकासको गुणस्तरीयता तथा दिगोपना कायम गर्न नीतिगत व्यवस्था र त्यसको कार्यान्वयन गर्ने,
- गुणस्तरीय तथा व्यावसायिक शिक्षा तथा आधारभूत स्वास्थ्य सुविधामा गाउँपालिकाकोसबै नागरिकको पहुँच विस्तार गर्ने,
- गाउँपालिकामाहरियाली प्रवर्द्धन गर्ने,
- जलवायु परिवर्तनको असर न्यूनीकरण र दैविप्रकोप व्यवस्थापनका लागि वडा स्तरमानै सामुदायिक दैवीप्रकोप व्यवस्थापन समितिहरु गठन गर्ने,
- नागरिकहरुलाई प्रत्यक्ष करको भार नपर्ने गरी आन्तरिक राजस्वको दायरा विस्तार गर्ने,
- गाउँपालिकाकोसंस्थागत संरचनाको वर्तमान अवस्थालाई अत्याधुनिक, स्मार्ट, उच्च मनोवल युक्त, सकारात्मक र परिणाममुखी बनाउन नीतिगत व्यवस्था गर्ने ।

२.४ मध्यमकालीन आर्थिक खाका

रिव्दीकोट गाउँपालिकाको आवधिक योजनाले अवलम्बन गरिएको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, नीति, कार्यक्रम, योजना, प्रक्षेपीत राजस्वका आधारमा कार्यान्वयन गरी कार्यक्रम तथा आयोजना सम्पन्न भएका हुनेछन्। यसबाट कृषि, उद्योग र सेवा क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व अभिबृद्धि भई तीव्र आर्थिक बृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ । आर्थिक बृद्धिको लक्ष्य हासिल गर्न लगानीमा वृद्धि हुनुको साथै स्थानीय श्रमशक्तिको उत्पादनमा उपयोग र स्थानीय प्राकृतिक श्रोतको दिगो परिचालन गर्दै स्थानीय अर्थतन्त्रमा गतिशीलता आउनुका साथै निजी, सहकारी र सामुदायीक क्षेत्रको परिपूरकात्मक सहकार्य मजबुत एवम् सुदृढ भई गाउँपालिकामापूँजी निर्माण हुनेछ भन्ने आधार तथा गाउँपालिका भित्रको आर्थिक कृयाकलापको आधारमा आर्थिक लक्ष्य निर्धारण गरिएको तथा गाउँपालिका अन्तर्गतका सम्बन्धित कार्यालयबाट प्राप्त तथ्यांकको आधारमा समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य र खाका तयार पारिएको छ ।

तालिका १: मध्यमकालीन आर्थिक खाका

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाई	२०७९/०८० सम्मको उपलब्धि	२०८०/०८१ सम्म को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८१/२०८२	०८२/२०८३	२०८३/२०८४
१	वार्षिक उत्पादन	रु.लाखमा	७५०	८२५	९००	९७५	१०५०
१.१	कृषि	रु.लाखमा	४००	४५०	५००	५५०	६००
१.२	गैर कृषि (उद्योग र सेवा) क्षेत्र	रु.लाखमा	३५०	३७५	४००	४२५	४५०
२	वार्षिक औषत पारिवारिक आय	रु. हजार	९०	९५	१०८	११५	१३०
३	औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी सिर्जना	संख्या	५००	५६०	६२०	७००	८००
४	आधारभूत खाद्य सुरक्षाको स्थितिमा रहेका परिवार	संख्या	१४१०	१४७०	१५२८	१६००	१७५०

श्रोत: आवधिक विकास योजना, राष्ट्रिय गनगण्ना २०७८, वार्षिक पालिकाविकास योजना

तालिका २: विषयक्षेत्रगत खर्च खाका रकम रु लाखमा

क्र.सं.	उपक्षेत्र, कार्यक्रम, आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु. लाखमा)	खर्च प्रतिशत	पुष्ट्याई	आगामी तीन बर्षको उपलब्धि सूचक
१	आर्थिक विकास	आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसारका	आ.व. २०८१/८२ देखि आ.व. २०८३/०८४ सम्म	११४३४०	१.८०	गाउँपालिका, सम्वन्धित शाखाका प्रतिवेदनहरु	मध्यमकालिन उपलब्धि सूचकहरु आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिम ।
२	सामाजिक विकास			१६०६४८९	२५.२९		
३	पूर्वाधार विकास			३४१९४२८	५३.८३		
४	वन, वातावरण,विपद व्यवस्थापन तथा अन्तर सम्बन्धित			२०२००२	३.१८		
५	सुशासन तथा संस्थागत विकास			१००९३७६	१५.८९		

श्रोत: आवधिक विकासयोजना, राष्ट्रिय गनगण्ना २०७८, वार्षिक पालिकाविकास योजना

२.५ मध्यमकालीन नतिजा खाका

समृद्ध नेपाल सुखी नेपालीको मुल राष्ट्रिय लक्ष्य पछयाउन गाउँपालिकाले संघ र प्रदेश सरकारका राष्ट्रिय एंम प्रादेशिक लक्ष्यहरुलाई पछयाउदै लैजानुपर्ने आवस्यकता हुन्छ । गाउँपालिकाले आवधिक योजनामा उल्लेखित स्थानीय लक्ष्य बमोजिम प्रमुख परिमाणत्मक लक्ष्यका आधारमा आगामी तीन वर्षको समष्टिगत गन्तव्य र सूचक निर्धारण गरिएको छ । उल्लेखित सूचकहरुको विद्यमान स्थिति तथा आगामी तीन वर्षको अपेक्षित उपलब्धि तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३ : विद्यमान स्थिति तथा आगामी तीन वर्षको अपेक्षित उपलब्धि

क.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाई	२०८०/०८१ सम्मको उपलब्धि	मध्यकालीन लक्ष्य		
				२०८१/२०८२	०८२/२०८३	२०८३/२०८४
१	निरपेक्ष गरिवी	प्रतिशत	१५	१५	१२	११
२	प्रतिव्यक्ति वार्षिक आय	रु.	२.५६	२.८१	३.०९	३.४०
३	आफ्नो उत्पादन तथा आयले वर्षभरी खान पुग्ने जनसंख्या	प्रतिशत	१५	१८	२१	२५
४	बेरोजगारी दर	प्रतिशत	१५	१३	११	९
५	रोजगारीमा गैरकृषि क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	९३	९३	९४	९५
६	आयात-निर्यातको वार्षिक औषत अनुपात	अनुपात	५:१	५:१	५:१	५:१
७	आधारभूत तह (कक्षा १ देखि ८ सम्म) को खुद भर्नादर	प्रतिशत	९०	९१	९५	९७
८	साक्षरता दर :	प्रतिशत	८५	८७	८९	९३
९	औषत आयु :	वर्ष	७३	७३	७३	७३
१०	५ वर्ष मुनीको वाल मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)	संख्या	०	०	०	०
११	मातृमुत्यु दर (प्रति लाख जीवित जन्ममा) प	संख्या	०	०	०	०
१२	खानेपानी सेवावाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	७५	७८	८१	८४
१३	विद्युत सेवावाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००
१४	दिगो, सुरक्षित र नियमित सडक यातायात सेवावाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	५५	५८	६०	६५
१५	वर्षभरी नियमित सिंचाई भएको खेतीयोग्य भूमि	प्रतिशत	२	२.५	२.८	३.५
१६	इन्टरनेट सेवामा पहुँच प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत	३५	४०	४७	५१
१७	वन जंगलले ढाकेको क्षेत्र	प्रतिशत	७५	७०	७०.५	७१
१८	गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहवाट सन्तुष्ट अनुभूति गर्ने सेवाग्राही	प्रतिशत	७०	७५	८०	८५

२.६ मध्यमकालीन बजेट खाका

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ र अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ का आधारमा राजस्वका स्रोतहरुको परिचालन गर्ने अधिकार स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भइसकेको अवस्था छ । साथै केही राजस्व संघले संकलन गरेतापनि प्रदेश र स्थानीय तहमा बाँडफाँड गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाकोस्रोत आँकलन तथा बजेट अनुमान एवं प्रक्षेपण गर्दा देहायका आधारहरु अबलम्बन गरिएको छ :

- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार स्थानीय तहले राजस्व संकलन गर्ने अधिकार क्षेत्रमा रही राजस्व अनुमान एकिन गरिएको छ ।
- प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने राजस्व बाँडफाडबाट रिव्दीकोट गाउँपालिकाले प्राप्त गर्ने बजेट अनुमान एकिन गरिएको छ ।
- संघ सरकारबाट प्राप्त हुने राजस्व बाँडफाडबाट रिव्दीकोट गाउँपालिकाले प्राप्त गर्ने बजेट अनुमान एकिन गरिएको छ ।

तालिका ४ : त्रिवर्षीय बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा)

क्र.सं.	बजेटका स्रोतहरु	२०७९/०८० को यथार्थ	२०८०/०८१को अनुमान	आय अनुमान र प्रक्षेपण			३ बर्षको जम्मा
				२०८१ /२०८२ अनुमान	२०८२/२०८३ प्रक्षेपण	२०८३/२०८४ प्रक्षेपण	
१	संघीय सरकार	२४४५४९	३६५२००	३८६२५३	४२०१८१	४५७२६०	१२६३६९५
१.१	समानिकरण अनुदान	९०६५०	८४९००	८९१४५	९३६०२	९८२८२	२८१०३०
१.२	शसर्त अनुदान चालु	२३७८११	२४१७००	२६५८७०	२९२४५७	३२१७०३	८८००३०
१.३	शसर्त अनुदान पुँजीगत	११२७६	१११००	११९८८	१२९४७	१३९८३	३८९१८
१.४	विषेश अनुदान पुँजीगत	४८११	१००००	११०००	१२१००	१३३१०	३६४१०
१.४	समपुरक अनुदान		७५००	८२५०	९०७५	९९८३	२७३०८
२	प्रदेश सरकार	३२६९९	३०५६८	१३२१९२	१४४९५७	१५८९७६	४३६१२६
२.१	समानिकरण अनुदान	५१६९	५९१८	६५१०	७१६१	७८७७	२१५४७
२.२	शसर्त अनुदान चालु	८९४६	२६५०	२७८३	२९२२	३०६८	८७७२
२.३	शसर्त अनुदान पुँजीगत	०	६०००	६६००	७२६०	७९८६	२१८४६
२.३	विषेश अनुदान चालु	५९८९	६०००	६३००	६६१५	६९४६	१९८६१
२.४	समपुरक अनुदान पुँजीगत	०	१०००००	११००००	१२१०००	१३३१००	३६४१००
३.	राजस्व बाँडफाँड	७३७१४	८७७७४	११८९२०	१२९३८८	१४०८२७	३८९१३४
३.१	घरजग्गा रजिष्टेशन दस्तुर	०	०	५००	५२५	५५१	१५७६
३.२	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मूल्य अभिवृद्धि कर	४७०७१	७९३३६	८७२७०	९५९९७	१०५५९६	२८८८६२
३.३	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्त:शुल्क	१७४४३	०	१८३१५	१९२३१	२०१९२	५७७३९
३.४	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने सवारी साधन कर	५५५५	४४३८	४७४९	५०८१	५४३७	१५२६६
३.५	बाँडफाँड भई प्राप्त वन रोयलटी	०	४०००	४२६०	४५३७	४८३२	१३६२९
३.६	बाँडफाँड भई प्राप्त जलश्रोत सम्बन्धी रोयलटी	३६४४	०	३८२६	४०१८	४२१८	१२०६२
४	आन्तरिक श्रोत	६८९४१	६८११७	७४१७९	८०७८१	८७९७१	२४२९३२
४.१	आन्तरिक श्रोत	६८९४१	६८११७	७४१७९	८०७८१	८७९७१	२४२९३२
जम्मा		४१९९०३	५५१६५९	७११५४४	७७५३०८	८४५०३४	२३३१८८७

२.७ बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँड आगामि तीन वर्षको वजेट अनुमान र प्रक्षेपणको विभिन्न अधारमा गरिएको तुलनात्मक विवरण तालिकाहरुमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ५: रणनीतिक स्तम्भको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण रकम (रु हजारमा)

क्र.स	रणनीतिक स्तम्भ (समृदिका संवाहक)	२०८१/८२ आ व को अनुमान		२०८२/८३आ वको प्रक्षेपण		२०८३/८४ आ वको प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	कृषि, उद्योग र पर्यटन क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरि आर्थिक वृद्धि	३४३६८	४.८३	३९२३०	५.०६	४५१२५	५.३४
२	भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा विस्तार	९६७७	१.३६	९५३६	१.२३	१२०८४	१.४३
३	गुणस्तरीय शिक्षा र स्वास्थ्य विस्तार गरी मानविय पूँजी निर्माण तथा सामाजिक समावेशिता र लैङ्गिक समता प्रवर्द्धन	५१९४	०.७३	५६५९	०.७३	६१६९	०.७३
४	प्रभावकारी अनुकुलित विकास विपद् व्यवस्थापन र जलवायू	३७५०५५	५२.७१	४१०९१३	५३.००	४४६९३८	५२.८९
५	विधिको शासन कायम गर्दै सुशासनको प्रत्याभुतिस्वास्थ्य	१३६६८८	१९.२१	१४४६७२	१८.६६	१५४५५७	१८.२९
	कुल जम्मा	**७११५४४**	**१००.००**	**७७५३०९**	**१००.००**	**८४५०३५**	**१००.००**

तालिका ६ :प्राथमिकताक्रमको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण रकम (रु हजारमा)

प्राथमिकता क्र.म.	आयोजना संख्या	२०८१/८२ आ व को अनुमान		२०८२/८३आ व को प्रक्षेपण		२०८३/८४ आ व को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
पहिलो (P1)	५६	४१६५५८	५८.५४	४५३८८४	५८.५४	४९४६११	५८.५३
दोस्रो (P2)	३४	२९४९८७	४१.४६	३२१४२६	४१.४६	३५०४२४	४१.४७
कुल जम्मा	९०	७११५४५	१००.००	७७५३०९	१००.००	८४५०३५	१००.००

तालिका ७: दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण रकम (रु हजारमा)

क्र.स	दिगो विकास लक्ष्य	२०८१/८२ आ व को अनुमान		२०८२/८३आ व को प्रक्षेपण		२०८३/८४ आ व को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	गरिबीको अन्त्य	२१५४०	३.०३	२३४७०	३.०३	२५५७३	३.०३
२	शुन्य भोकमरी	७५५५०	१०.६२	८२३१९	१०.६२	८९६९५	१०.६१
३	स्वस्थ जीवन	३८५२०	५.४१	४१९७१	५.४१	४५७३२	५.४१
४	गुणस्तरीय शिक्षा	१९१४०	२.६९	२०८५५	२.६९	२२७२४	२.६९
५	लैङ्गिक समानता	५५८३	०.७८	६०८५	०.७८	६६९०	०.७९
६	स्वच्छ पानी र सरसफाइ	७०००	०.९८	७६२७	०.९८	८३११	०.९८
७	आधुनिक ऊर्जामा पहुँच	५२००	०.७३	५६६६	०.७३	६१७४	०.७३
८	समावेशी आर्थिक वृद्धि र मर्यादित काम	१२८५७५	१८.०७	१४००९७	१८.०७	१५२७११	१८.०७
९	उद्योग नविन खोज र पूर्वाधार	३१९५९१	४४.९२	३४८२३२	४४.९२	३७९५६८	४४.९२
१०	असमानता न्यूनीकरण	१४४८४	२.०४	१५७८२	२.०४	१७१९६	२.०३
११	दिगो शहर र बस्ती	२०००	०.२८	२१७९	०.२८	२३७४	०.२८
१२	दिगो उपभोग र उत्पादन	२५१०	०.३५	२७३५	०.३५	२९८०	०.३५
१३	जलवायु परिवर्तन अनुकुलन	५४५२	०.७७	५९४०	०.७७	६४७६	०.७७
१४	सामुद्रिक स्रोतको उपयोग	०	०.००	०	०.००	०	०.००
१५	भूसतह स्रोतको उपयोग	०	०.००	०	०.००	०	०.००
१६	शान्ति, न्याय र सबल संस्था	४००००	५.६२	४३५८४	५.६२	४७४८९	५.६२
१७	दिगो विकासको लागि साझेदारी	२६४००	३.७१	२८७६५	३.७१	३१३४३	३.७१
कुल जम्मा		**७११५४५**	**१००**	**७७५३०९**	**१००.००**	**८४५०३५**	**१००.००**

तालिका ८ : लैंगिक संकेतको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण रकम (रु हजारमा)

क्र.म.	लैंगिक संकेत	२०८१/८२ आ व को अनुमान		२०८२/८३ आ व को प्रक्षेपण		२०८३/८४ आ व को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	निर्दिष्ट	२००६७	२.८२	२१८६७	२.८२	२३८८५	२.८३
२	सहयोग	९४४००	१३.२७	१०२८५८	१३.२७	११२०७४	१३.२६
३	तटस्थ	५९७०७८	८३.९१	६५०५८४	८३.९१	७०९०७५	८३.९१
	कुल जम्मा	**७११५४५**	**१००**	**७७५३०९**	**१००**	**८४५०३५**	**१००**

तालिका९ :स्थानीय गौरवका आयोजनाको तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण रकम (रु हजारमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम	आ.व. २०८१/८२ को अनुमान	आ.व. २०८२/८३ को खर्च प्रक्षेपण	आ.व. २०८३/८४ को खर्च प्रक्षेपण
१	पर्यटकीय पूर्वाधार आयोजना	२००००	२२५००	२५०००
२	रिब्दीकोट सम्पदा बस्ती, कला, संस्कृति संख्या प्रवर्द्धन आयोजना	४००००	३९०००	४००००
३	सडक सञ्जाल स्तरोन्नती आयोजना	२०५०००	२२१४००	२३९११२
४	फोहोरमैला व्यवस्थापन र वातावरण स्वच्छता	२८०१६	३०८१४	३६३०४
५	बहुउद्देश्यिय भाषा, कला, संस्कृति प्रतिष्ठान संस्कृति, कला, सम्पदा, अतिथि सत्कार सम्वन्धी प्राविधिक जनशक्ति उत्पादन र क्षमता विकास	४००००	४१०००	३९०००
६	एक वडा एक पार्क	७००००	७७०००	८३१६०
७	अध्यक्षसँग उज्यालो कार्यक्रम	१५०००	१६५००	१८०००
८	विद्यार्थी दिवा खाजा कार्यक्रम	७०२०	७७२२	८३३९
९	एक वडा एक खेलमैदान (Indoor/ Outdoor)	३५०००	३३०००	३५६४०

तालिका १०:विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम तथा आयोजनाको तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण रकम रु हजारमा

विषय क्षेत्र/उपक्षेत्र	आ.व. २०८१/८२ को व्यय अनुमान				आ.व.२०८२/८३ को खर्च प्रक्षेपण				आ.व.२०८३/८४ को खर्च प्रक्षेपण			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वि	कुल	चालु	पुँजीगत	वि	कुल	चालु	पुँजीगत	वि
आर्थिक विकास क्षेत्र	१५४५१३	१०८३६४	१४१२४६	०	१६८३५९	८४४३३	८३९२६	०	१८३५०५	९२०१३	९१४९२	०
कृषि	५०५५०	३४९१०	१५६४०	०	५५०७९	३८०३८	१७०४१	०	६००१४	४१४४६	१८५६८	०
सिँचइ	८५००	२५५०	५९५०	०	९२६२	२७७८	६४८३	०	१००९१	३०२७	७०६४	०
पशु सेवा	१६५००	३९१२४	७२४७२	०	१७९७८	८९८९	८९८९	०	१९५८९	९७९५	९७९५	०
उद्योग, व्यणपार तथा व्यवसाय	४१५४८	१२७६२	२८७८६	०	४५२७३	१३९०६	३१३६७	०	४९३९०	१५१६७	३४२२३	०
पर्यटन तथा संस्कृति	१९७६५	५७८२	१३९८४	०	२१५३६	६३००	१५२३६	०	२३४६६	६८६४	१६६०२	०
सहकारी	८८१०	७०४८	१७६२	०	९५९९	७६८०	१९२०	०	१०४५९	८३६८	२०९२	०
श्रम तथा रोजगारी	८८४०	६१८८	२६५२	०	९६३२	६७४२	२८९०	०	१०४९५	७३४७	३१४९	०
गरिवी निवारण	१७५६४४	११३३१८	६२३२६	०	१९१३८४	१२३४७४	६७९१०	०	२०८५९१	१३४५८७	७४००४	०
सामाजिक विकास क्षेत्र	१२७००	८८९०	३८१०	०	१३८३८	९६८७	४१५१	०	१५०७८	१०५५४	४५२३	०
शिक्षा	२६१६०	२०७२३	५४३७	०	२८५०४	२२५८०	५९२४	०	३१०५८	२४६०३	६४५५	०
स्वास्थ्य	३१५००	२४०००	७५००	०	३४३२२	२६१५०	८१७२	०	३७३९८	२८४९३	८९०४	०
खानेपानी तथा सरसफाइ	७०००	३३५०	३६५०	०	७६२७	३६५०	३९७७	०	८३११	३९७७	४३३३	०
महिला बालबालिका	२००६७	१७०५७	३०१०	०	२१८६७	१८५८७	३२८०	०	२३८८५	२०३०३	३५८३	०
यूवा तथा खेलकुद	७८२१७	३९२९९	३८९१९	०	८५२२५	४२८२०	४२४०६	०	९२८६१	४६६५६	४६२०५	०
पूर्वाधार विकास क्षेत्र	२९९५६०	२५८१६	२७३७४४	०	३२६४०५	२८१३०	२९८२७६	०	३५५७५९	३०६६१	३२५०९८	०
आवास, भवन तथा शहरी विकास	८९३६०	८९३६	८०४२४	०	९७३७१	९७३७	८७६३४	०	१०६२०४	१०६२०	९५५८३	०
सडक, पुल तथा यातायात	२००००००	१५४००	१८४६००	०	२१७९२०	१६७८०	२०११४०	०	२३७४४६	१८२८३	२१९१६२	०
जलश्रोत, विद्युत र स्वच्छ उर्जा	१०२००	१४८०	८७२०	०	१११११४	१६१३	९५०१	०	१२११०	१७५७	१०३५३	०
वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	९९६२	४२११	५७५१	०	१०८५५	४५८८	६२६७	०	११८३१	५०००	६८३१	०
वन तथा विपद् व्यवस्थापन	६४१०	३३४५	३०६५	०	६९८४	३६४५	३३४०	०	७६१०	३९७१	३६३९	०
वातावरण र फोहोरमैला	३५५२	८६६	२६८६	०	३८७०	९४३	२९२७	०	४२२०	१०२९	३१९२	०
संस्थागत विकास र शुसासन	७१८६६	५८९५६	१२९१०	०	७८३०६	६४२३९	१४०६७	०	८५३४९	७०००६	१५३४३	०
नीति, कानुन, न्याय तथा शुसासन	१४०००	७०००	७०००	०	१५२५४	७६२७	७६२७	०	१६६२१	८३११	८३११	०
संगठन तथा मानव संसाधन	२६०००	२५४८०	५२०	०	२८३३०	२७७६३	५६७	०	३०८६८	३०२५१	६१७	०
राजस्व तथा श्रोत परिचालन	२४००	२२१०	१९०	०	२६१५	२४०८	२०७	०	२८४९	२६२४	२२६	०
तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन	२४०००	२२०८०	१९२०	०	२६१५०	२४०५८	२०९२	०	२८४९३	२६२१४	२२७९	०
सूचना प्रविधि	५४६६	२१८६	३२८०	०	५९५७	२३८३	३५७४	०	६५१७	२६०७	३९१०	०

परिच्छेद ३

आर्थिक क्षेत्र

रिब्दीकोट गाउँपालिको आवधिक योजनाले तय गरेको आर्थिक क्षेत्रसंग सम्बन्धीत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको आधारमा आर्थिक विषयगत क्षेत्रको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार पारिएको छ ।

तालिका ११:आर्थिक विषयक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान रकम (रु हजारमा)

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
आर्थिक बर्ष २०८१/२०८२	१५४५१३	१०८३६४	१४१२४६	०	४१९५०	८३८७०	२८६९३	
आर्थिक बर्ष २०८२/२०८३	१६८३५९	८४४३३	८३९२६	०	४५७१०	९१३८६	३१२६४	
आर्थिक बर्ष २०८३/२०८४	१८३५०५	९२०१३	९१४९२	०	४९८२२	९९६०६	३४०७७	

३.१ कृषि तथा पशुपन्छी

३.१ पृष्ठभूमि

जनसंख्याको करिब १० प्रतिशत रोजगारी तथा जीविकाको लागि कृषिमा निर्भर रहेको एवं कृषि क्षेत्रमा साना र मझौला किसानहरुको बढी संलग्नता रहेको छ । यस गाउँपालिकाकोप्रमुख आर्थिक क्षेत्र मध्ये कृषि एक हो। मुलत: कृषि प्रणलाी निर्वाहमुखी हुनु र यसमा संलग्न श्रमिकहरुको उत्पादकत्व निकै कम रहदा यस क्षेत्रवाट श्रमशक्तिको पलायन बढ्दो छ । सिंचाइ सुविधाको अभावमा कृषि क्षेत्रमा उपलब्धि गुमिरहेको छ । कृषि क्षेत्रको प्रमुख वाली अन्तर्गत खाद्यान्न, फलफुल, तरकारी, माछामासु आदी पर्दछन् । आर्थिक क्रियाकलापमा बृद्धि ल्याउन कृषि क्षेत्रलाई व्यवसायीकरण, विविधिकरण गर्न आबस्यक छ । दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्न स्थानीय जनताको आयमा बृद्धि हुने गरी गाउँपालिकाकोस्रोत साधन परिचालन गरिनेछ । यसबाट रोजगारीमा बृद्धि भई स्थानीय जनताको आय आर्जनमा बृद्धि हुनेछ । उक्त सन्दर्भमा प्रमुख खाद्यान्न, फलफूल, तरकारी र माछामासु उत्पादनमा आत्मनिर्भरताका लागि कृषिमा नीतिगत, संरचनागत र संस्थागत सुधार गरी लगानीको वातावरण निर्माण गरिनेछ ।

३.१.२ समस्या तथा चुनौती

यस गाउँपालिकाको कृषि विकासमा सिंचाइ सुविधाको अभाव, स्रोत साधन र सामाग्रीको न्यून उपलब्धता, आवश्यक भौतिक पूर्वाधारहरु जस्तै सिँचाइ, सडक, कृषि बजार, शीत भण्डार, गोदाम घर, संकलन केन्द्र आदी कृषि विकासको मुल समस्याको रुपमा लिइएको छ । वास्तविक कृषकको पहिचान गरी पशुपालन व्यवसायमा संलग्न गर्न नसकिएको तथा उत्पादित कृषि उपजको बजारीकरण एवं उचित मूल्यमा विक्रि वितरण समेत नभएको।

३.१.३ लक्ष्य

दिगो र व्यावसायिक विकासद्धारा कृषि क्षेत्रलाई प्रतिस्पर्धी र आय आर्जन उन्मुख वनाउने।

३.१.४ रणनीति

- कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व र प्रतिस्पर्धी क्षमता विकास गर्ने ।
- तुलनात्मक लाभ हुनसक्ने स्थानीय बालीनाली र आधारभुत खाद्य वस्तुको उत्पादनबाट आधारभुत आय हासिल गर्ने ।
- कृषि क्षेत्रको अतिरित्त श्रमशक्तिलाई कृषि तथा गैरकृषिमा आधारित सेवा र उद्योग क्षेत्रतर्फ आकर्षित गरी यस क्षेत्रमाथिको निर्भरता कमगर्ने ।
- जलवायु परिवर्तन र प्रकोपवाट पर्ने नकारात्मक असर न्यूनीकरण गर्दै वातावरणमैत्री कृषि प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने ।
- कृषि तथा पशुसेवामा प्रयोग भइरहेको स्थानीय सिपलाई आधुनिक सिप र प्रविधिमा अनुमिलन गराइ दिगो कृषि विकास गर्ने ।
- सिंचाइका उपयुत्त प्रविधि समेतको उपयोग गरी सिंचित क्षेत्र विस्तार गर्ने ।

३.१.५ परिमाणात्मक स्थिति

कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी कृषि उपजमा आत्मनिर्भर हुने ।

३.१.६ अपेक्षित उपलब्धि

कृषि क्षेत्रको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता वृद्धि गरी स्थानीय अर्थतन्त्रमा टेवा पुग्नेछ ।

३.२ सिँचाइ

३.२.१ पृष्ठभूमि

यस रिव्दीकोट गाउँपालिका भएर बहने विभिन्न खोलाहरु र जमिन मुनीरहेको जलस्रोत बाट नरपालिकाको खेती योग्य भुमीमा सिँचाइ सुविधा पूर्याइ रोजगारी र आर्थिक विकासका नया क्षेत्रहरुको ढोका खुलन सक्ने देखिन्छ । यसबाट नरपालिकाको खाद्यन्न उत्पादनमा बृद्धि भइ खाद्य सुरक्षको अवस्थामा सुधार गर्न र निर्यातमा योगदान पुग्ने देखिन्छ ।

३.२.२ समस्या तथा चुनौती

प्राकृतिक प्रणालीमा आधारीत नदी (रन अफ द रिभर) आधारीत भएकोले वर्षैभरि भरपर्दो सिँचाई सुबिधा उपलब्ध गराउन नसक्नु, प्राकृतिक मुल तथा मुहानहरु सुक्दैजानु, नदीजन्य निर्माण सामाग्रीको अत्यधिक दोहन हुनाले नदीको बेड लेभल घट्दै जानु आदी यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन्।

३.२.३ लक्ष्य

कृषि योग्य भूमिमा दिगो एवम्भरपर्दो सिँचाई सुबिधा उपलब्ध गराउने।

३.२.४ रणनीति

- कृषि विकास रणनीति अनुसार गुरुयोजना बनाई सिँचाई योजनाहरुको विकास एवम्विस्तार गर्ने ।
- छिमेकी स्थानीय तह, संघ र प्रदेश संग समन्वय गरी बाह्रै महिना सिँचाई सुविधा उपलब्ध हुने आयोजनालाई प्राथमिकताका साथ अघि बढाउने ।

३.२.५ परिणात्मक स्थिति

कृषि योग्य जमिनमा बाह्रै महिना सिँचाई सुविधा उपलब्ध हुन सक्ने।

३.२.६ अपेक्षित उपलब्धि

सिँचाई सेवाको विकास र विस्तार भई खेतीयोग्य जमीनमा सिँचाई सुविधा उपलब्ध हुनेछ ।

३.३ भूमि व्यवस्था

३.३.१ पृष्ठिभूमि

भूमिको समुचित उपयोग सुनिश्चि गर्न स्थानीय जनताको स्वामित्व रहेको जमीन र सार्वजनीक जमीनको पारदर्शिता, जवाफदेहिता, विद्यमान ऐन, नियमका आधारमा गाउँपालिकाले जनताको भावना, जमीनको उत्पादन तथा उत्पादकत्वको सम्भावना, दिगो उपयोगको सम्भावनालाई ध्यानमा राखी जमीनको प्रभावकारी परिचालन गरिने छ ।

३.३.२ समस्या र चुनौती

कृषि योग्य भूमिको खण्डिकरण, योजनाबद्ध बसोबास प्रणालिको व्यवस्था लागु नहुनु। भूउपयोग योजना तयार गरी कार्यान्वयन नहुनु, नापनक्सा कार्यमा समयानुकुल आधुनिक प्रविधिको अवलम्वन यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौति हुन्।

३.३.३ लक्ष्य

भूमि व्यवस्थालाई गाउँपालिकाकोदिगो विकासको आधार बनाउने।

३.३.४ रणनीति

- जनसहभागीत जुटाई क्षमता, उपयुक्तता र आवस्यकताका आधारमा भूमिको वर्गिकरण तथा उपयोग सुनिश्चित गरी उत्पादन बृद्धि गर्ने ।
- आधुनिक प्रविधिमा आधारित नाप नक्सा तयार गर्ने ।

३.३.५ अपेक्षित उपलब्धि

गुणस्तरिय भौगोलिक सूचना प्रणालि विकास भई नीत निर्माण, योजना तर्जुमा र विकास निर्माण कार्य गर्न सहज भएको हुनेछ ।

३.४ सहकारी तथा गरिबी निवारण

३.४.१ पृष्ठिभूमि

स्थानीय आर्थिक विकासमा सहकारीको प्रवर्द्धन र परिचालन गदै गरिबी निवारण गर्ने तर्फ यस गाउँपालिकाले कार्य गर्नु पर्नेछ । सबै कृषकले सवै क्षेत्रमा उत्पादन गर्न सक्दैनन्, लागत तथा आर्थिक कियाकलाप र जमिन र भुगोलका कारण सवै क्षेत्र उपयोगी हुदैन पनि त्यसकारण गाउँपालिकाले सर्वेक्षण गरि निश्चित क्षेत्र र व्यवसाय तोकि एक क्षेत्र/गाँउ एक उत्पादनमा जोड दिनु उपयुत्त हुन्छ ।

३.४.२ समस्या र चुनौती

स्थानीय स्तरमा रहेका सहकारीहरुको सुचीकृत गर्न नसकिएको। सहभागी सदस्य, लाभान्वीत संख्या र सहकारीको उद्धेश्य सम्बन्धमा तथ्याङ्क संकलन नभएको।

३.४.३ लक्ष्य

स्थानीय आर्थिक विकासमा सहकारीको प्रवर्द्धन र परिचालन गदै गरिबी निवारणमा सघाउ पुर्याउने।

३.४.४ रणनीति तथा कार्यनीति

- एक क्षेत्र/गाँउ एक उत्पादनमाप्रत्येक वडामा एक संकलन तथा विकी केन्द्रको स्थापना गरि सहकारीहरुलाई परिचालन गर्ने
- दुग्ध विकास, पशु विकास, घरेलु तथा लघु उद्यम, कृषि खाध्य तथा उत्पादन विकास, पशु पक्षिं विकास, विउ विजन विकास, तरकारी तथा फलफुल विकास र वचत तथा ऋण जस्ता सहकारीहरुको प्रवर्द्धन र परिचालन गर्ने ।

३.४.५ परिणात्मक स्थिति

स्थानी स्तरमा हरेक परिवार सहकारीमा आवद्ध भएका हुनेछन । प्रतेक वडामा एक संकलन तथा विकी केन्द्रको स्थापना गरि सहकारीहरु परिचालन भएका हुनेछन्

३.४.६ अपेक्षित उपलब्धि

दिगो विकास लक्ष्य १ हासिल गर्ने ।

३.५ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति

३.५.१ पृष्ठिभूमि

नगरपालिकालेस्थानीय जनतालाई उद्यमशील बनाई घरेलु, साना तथा मझौला उद्योगको विकास र विस्तारमा संलग्न गराएर गाउँपालिकाकोआर्थिक विकासलाई गतीशील बनाउन आवश्यक छ । उद्योगको विकासले रोजगारीको अवसरमा बृद्धि हुनुका साथै स्थानीय स्रोत साधनको उच्चतम परिचालन समेत हुने छ ।

३.५.२ समस्या र चुनौती

स्थानीय जनतामा उद्यमशील सोचको विकास हुन नसक्नु, उत्पादनशील क्षेत्रमा स्थानीय पूँजी परिचालन हुन नसक्नु, साना उद्यमीको उत्पादन बाहिरी ठूला उद्योगको उत्पादन संग बजारमा प्रतिस्पर्धा गर्न नसक्नु, स्थानीय तहमा निजी क्षेत्र आकर्षित हुन नसक्नु, घरेलु तथा साना उद्योग प्रवर्द्धनमा पुँजी, सीप, कच्चा पदार्थ र प्रविधि संयोजन गर्न स्थानीय तहको निजी क्षेत्रले नेतृत्व लिन नसक्नु, कृषि संग अन्य क्षेत्र जस्तै वन, खानी जोडिन नसक्नु यस क्षेत्रका समस्या हुन् ।

३.५.३ लक्ष्य

- घरेलु तथा साना उद्योगको विकास र विस्तारबाट गाउँपालिकाकोआर्थिक विकासमा योगदान गर्ने ।
- आन्तरिक उत्पादनलाई प्रतिस्पर्धी बनाउदै, तुलनात्मक लागत लाभको दृष्टिले फाइदा हुने खालको बस्तु तथा सेवा उत्पादनमा जोड दिई आयात प्रतिस्थापनको नीति अवलम्वन गरिनेछ ।

३.५.४ रणनीति

- स्थानीय जनताले सञ्चालन गर्न सक्ने घरेलु उद्योगको प्रवर्द्धन गर्ने ।
- रोजगारीमा घरेलु उद्योग सञ्चालन गर्न लगानीको वातावरण निर्माण गर्ने ।
- स्थानीयश्रमीकलाई रोजगार दिन सक्ने उद्योगलाई विशेष प्राथमीकता दिने।

३.५.५ परिणात्मक स्थिति

- स्थानीय जनताले सञ्चालन गर्न सक्ने घरेलु उद्योगको प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।
- रोजगारीमा घरेलु उद्योग सञ्चालन गर्न लगानीको वातावरण निर्माण हुने छ ।

३.५.६ अपेक्षित उपलब्धि

स्थानीय आर्थिक विकासमा उल्लेख्य सुधार भएको हुनेछ ।

३.६ संस्कृति तथा पर्यटन

३.६.१ पृष्ठिभूमि

नगरपालिकाको आर्थिक विकासका विभिन्न क्षेत्रहरुमध्ये पर्यटन एक महत्वपूर्ण क्षेत्र हो। आफूसँग भएको भौतिक तथा प्राकृतिक सम्पदा, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल, आफ्नो सामाजिक, भाषीक, साँस्कृतिक जीवन पद्दति आदि सम्बन्धी विषयबारे अरुलाई जानकारी गराई ती स्थानहरुमा भ्रमण गराई आय आर्जन गर्न सकिने व्यवसाय पर्यटन उद्योग हो। गाउँपालिकालेसंस्कृतिको जगेर्ना तथा पर्यटन क्षेत्रमा प्रचुर सम्भावना भएता पनि उल्लेख्य काम गर्न सकिएको छैन ।

३.६.२ समस्या र चुनौती

गाउँपालिका भित्र आबस्यक मात्रामा स्तरीय होटल हुन नसक्नु, यस क्षेत्रको धार्मिक, ऐतीहासीक, मनोरम क्षेत्रको महत्व बारे पर्याप्त मात्रामा प्रचार प्रसार हुन नसक्नु, यस क्षेत्रमा उत्पादन हुने खाद्यान्न आदीको पहिचान हुन नसक्नु पर्यटन विकासको समस्या हो भन्न सकिन्छ ।

३.६.३ लक्ष्य

धार्मिक तथा मनोरञ्जनका लागि नेपाल आएको वाह्य तथा आन्तरिक पर्यटकलाई आकर्षित गर्ने ।

३.६.४ रणनीति

- होटल तथा होमस्टे निर्माणमा सहजीकरण गर्ने ।
- स्थानीय कृषि तथा पशुपंक्षी उद्यमशीलतामा प्रबर्द्धन गर्ने ।

३.६.५ परिणात्मक स्थिति

पर्यटकको आकर्षण बढाउनका लागि होटल तथा होमस्टेको व्यवस्था गरिने छ । पर्यटकिय क्षेत्रहरुको विकास र प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।

३.६.६ अपेक्षित उपलब्धि

पर्यटन क्षेत्रको विकास र विस्तार, गाउँपालिकाकोआर्थिक विकासको आधार हुनेछ ।

३.७श्रम तथा रोजगारी

३.७.१ पृष्ठिभूमि

यस गाउँपालिकाकोधेरै जसो मानिसहरु थोक व्यापार संलग्न रहेको पाइन्छ भने केही युवाहरुको दैनिक ज्यालादारी नै रोजगारको मुख्य स्रोत रहेको पाइन्छ । केही युवाहरु निजी तथा संस्थागत नोकरी तथा आफ्नो व्यापार व्यवसाय तर्फ आकर्षित छन्। गाउँपालिकाकोश्रमजिवि जनसंख्या विदेशमा रोजगारी तथा उच्च शिक्षाका लागि गएको तथ्याङ्कले देखाएको छ ।

३.७.२ समस्या र चुनौती

नगरपालिका स्तरमा दक्ष, अर्धदक्ष र सामान्य दक्ष श्रमिक तथा बेरोजगार जनशत्तीको तथ्याङ्क संकलन र सुचीकरण गर्नु तथा हरेक वर्ष अध्याबधिक, वर्गिकरण र विश्लेषण नहुनु प्रमुख समस्याको रुपमा रहेको छ । वैदेशिक रोजगारमा अधिकांश जनशक्ति रहेको छ । स्थानीय आर्थिक विकासका कार्यक्रमहरु लागु गरि सो जनशक्ति यही श्रम तथा रोजगारी गर्ने वातावरणको श्रृजना गनु आवश्यक छ ।

३.७.३ लक्ष्य

भुमि बैंकको स्थापना, उद्यमशीलताको प्रबर्द्धन र रोजगारीकोश्रृजना

३.७.४ रणनीति

- सिपमुलक र प्राविधिक तालिम, कच्चा पदार्थको व्यवस्था, विउ पूंजी, विकी वितरणको व्यवस्थामा सहजीकरण गर्ने ।
- वैदेशिक रोजगारमा रहेका तथा फर्केका जनशक्तिहरुको तथ्याङ्क संकलन गरि उत्त सिपयुत्त जनशक्तिको स्थानीय स्तरमा प्रविधि र सिप हस्तान्तरणका लागी उपयुत्त लगानीको वातावरण तथा रोजगारीको सृजना गर्दै पालिकामै उद्यमशीलतामा लगाउन सकिने अवस्थाको विकास गर्ने ।

३.७.५ परिणात्मक स्थिति

- वैदेशिक रोजगारमा जाने दर उल्लेख्यरुपमा घटेको हुनेछ ।
- जनशत्तीको अद्यावधिक तथ्याङ्क हुनेछ ।
- भुमि बैंकको स्थापना भई उद्यमशीलताको प्रबर्द्धन र रोजगारीको श्रृजना भएको हुनेछ ।

३.७.६ अपेक्षित उपलब्धि

उद्यमी पालिकाको रुपमा विकास हुनेछ।

तालिका १२:कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत(रु. हजारमा)	पुष्ट्याई	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	व्यवसायिक तथा प्राँगारिक कृषि प्रवर्द्धन कार्यक्रम	आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार	आ.व. २०८१/८२ देखि आ.व. २०८३/०८४ सम्म	७८०	गाउँपालिका, सम्वन्धित शाखाका प्रतिवेदनहरु	मध्यमकालिन उपलब्धि सूचकहरु आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिम ।
२	कृषक तालिम तथा अध्ययन अवलोकन			१२००		
३	कृषि उपज सङ्कलन केन्द्र तथा हाट बजार संचलान			६०००		
४	बजार प्रवर्द्धन केन्द्र तथा सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द			६०००		
५	कृषि अनुदान कार्यक्रम			८०००		
६	पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम			२५००		
८	कौशी, करेसावारी प्रवर्द्धन			३०००		
९	खाध्यान बिउ वितरण			१९५०		
१०	उच्च प्रविधिमा आधारित कोल्डरुम निर्माण			२०००		
११	फलफुल विरुवा वितरण			१५००		
१२	कृषि सम्बन्धी कार्यविधि निर्देशिका तया। तथा प्रकाशन			१०००		
१३	बाली उपचार शिविर संचालन			३००		
१४	पशू पंक्षी गोठ सुधार कार्यक्रम			१५००		
१५	पशू पंक्षीको लागी औषधी खरिद तथा वितरण			२४००		
१६	लोकल कुखुरा तथा बट्टाई पालन प्रवर्दन कार्यक्रम			९००		
१७	बाखापालन प्रवर्दन कार्यक्रम			६००		
१८	मत्स्य पालन प्रवर्दन कार्यक्रम			१५०		
१९	दुग्ध डेरी र मास् व्यवसाय प्रवर्दन कार्यक्रम			९००		
२०	रेविज रोग नियन्त्रण कार्यक्रम			४५०		

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत(रु. हजारमा)	पुष्ट्याई	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
२१	सहकारी संचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम	आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार	आ.व. २०८१/८२ देखि आ.व. २०८३/०८४ सम्म	१२००	गाउँपालिका, सम्वन्धित शाखाका प्रतिवेदनहरु	मध्यमकालिन उपलब्धि सूचकहरु आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिम ।
२२	सहकारी संस्था अनुगमन तथा नियमन			९००		
२३	उद्यमशील विकास तालिम			३०००		
२४	प्रविधि सीप विकास तालिम			२४००		
२५	पर्यटन गुरुयोजना निर्माण			१५००		
२६	सीपमूलक व्यवसायिकतालिम			१५००		

३.८ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

आगामी तीन वर्षमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा आर्थिक स्रोत, वित्तिय अनुशासन तथा अनुगमन र मुल्यांकनमा भरपर्दछ । यदि कार्यक्रमहरु योजनाबद्ध रुपमा संचालन गर्न नसकेमा निर्धारित लक्ष्य प्राप्त गर्न कठिन हुनेछ ।

परिच्छेद ४

सामाजिक क्षेत्र

रिब्दीकोट गाउँपालिका` आवधिक योजनाले तय गरेको सामाजिक क्षेत्रसंग सम्बन्धीत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको आधारमा आर्थिक विषयगत क्षेत्रको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार पारिएको छ ।

तालिका १३:सामाजिक विषयक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान रकम (रु हजारमा)

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
आर्थिक बर्ष २०८१/२०८२	१७५६४४	११३३१८	६२३२६	०	४७६८७	९५३४०	३२६१७	
आर्थिक बर्ष २०८२/२०८३	१९१३८४	१२३४७४	६७९१०	०	५१९६१	१०३८८३	३५५४०	
आर्थिक बर्ष २०८३/२०८४	२०८५९१	१३४५८७	७४००४	०	५६६३२	११३२२३	३८७३५	

४.१ स्वास्थ्य तथा पोषण

४.१.१ पृष्ठिभूमि

स्वास्थ्य मानव विकास सूचकांकको एक महत्वपूर्ण आधार हो। पालिकावासीलाई स्वस्थ बनाई राख्नका लागि स्वास्थ्य संस्था, स्वास्थ्य कर्मचारी, स्वास्थ्य पूर्वाधारको आबश्यकता पर्दछ जुन प्रर्याप्त हुन सकिरहेको छैन । यस गाउँपालिकाले स्वाथ्य तथा पोषण क्षेत्रमा दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्ने उदेस्यका साथ कार्य गरिरहेको छ ।

४.१.२ समस्या र चुनौती

लक्षित वर्ग पहुंच विहिन व्यक्तिहरुलाई सम्बोधन गर्न नसक्नु। स्वास्थ्य सेवा सर्व सुलभ हुन नसक्नु। जनचेतनाको कमि ।

४.१.३ लक्ष्य

पालिकाबासीको स्वस्थ्य र पोषणमा सुधार गर्दै पालिकाविकासमा मूल प्रवाहीकरण, समावेशीकरण, सशक्तिकरण गर्ने ।

४.१.४ रणनीति

- नगरपालिका भित्रका सबै वडामा स्वास्थ्य संस्थाहरुको विकास र विस्तार गर्ने ।
- आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा सवैको पहुच गराउने।
- नगरबासीलाई पोषणयुक्त खानाको बारे सुसुचित गर्ने ।

४.१.५ परिणात्मक स्थिति

- स्वास्थ्य संस्थाहरुको विकास र विस्तार भएको हुनेछ ।
- निशुल्क रुपमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध हुनेछ ।
- पोषणयुक्त खानाको बारे व्यापक रुपमा प्रचार प्रसार भएको हुनेछ ।

४.१.६ अपेक्षित उपलब्धि

दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्ने तर्फ उन्मुख हुनेछ ।

४.२ शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि

४.२.१ पृष्ठिभूमि

रिब्दीकोट गाउँपालिको १५ देखि २४ उमेर समुहको साक्षरता ९१ प्रतिशत छ। नेपालको संविधानले प्रत्याभूत गरेको शिक्षा तथा संस्कृति सम्बन्धी हकको जर्गेना गर्दै प्रविधि मैत्री, गुणस्तरिय, उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने र आत्मनिर्भरतातर्फ उन्मुख जनशक्ति उत्पादनमा जोड दिने यस गाउँपालिकाकोधेय रहेको छ । गाउँपालिका भित्रका बालबालिकाहरुलाई शिक्षाको नैसर्गिक अधिकारबाट वञ्चित हुन नदिन गाउँपालिका प्रतिबद्ध छ।

४.२.२ समस्या र चुनौती

शिक्षक दरबन्दीको असमान वितरण, बजार क्षेत्रमा विद्यार्थीको अधिक चाप र ग्रामीण क्षेत्रमा विद्यार्थीको न्यूनता, विषयगत न्यूनतम शिक्षक दरबन्दीको कमी, विद्यार्थीको सिकाई उपलब्धि सन्तोषजनक नहुनु, विद्यालयको विकासमा समुदायको चासोको कमी, विद्यार्थी केन्द्रित शिक्षणको कमी, प्रयोगशाला पुस्तकालयको अपर्याप्तता ।

४.२.३ लक्ष्य

शिक्षण संस्थाको शैक्षिक गुणस्तर वृद्धिगर्दै विद्यार्थीहरुको सिकाई उपलब्धि अभिबृद्धि गर्ने ।

४.२.४ रणनीति

शिक्षक दरबन्दी मिलान कार्यदल गठन गर्ने, कक्षा क्रियाकलापलाई प्रभावकारी र सुदृढ पार्ने । विद्यालयको आवश्यकता पहिचान गरी भौतिक निर्माण गराउने। विद्यालय अनुगमनको लागि जनशक्तिको व्यवस्था गर्ने ।

४.२.५ परिणात्मक स्थिति

प्रत्येक शैक्षिक सत्रमा औसत सिकाई बृद्धि हुनेछ, शिक्षकको शिक्षण क्षमता विकास भएको हुनेछ, विद्यालयहरुको भौतिक सुविधा विस्तार हुनेछ, कक्षा दोहोऱ्याउने दर (१-५) मा शुन्य हुनेछ, खुद भर्ना दर (१-५) मा १०० प्रतिशत पुऱ्याइनेछ । स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी सोही अनुकुल पाठ्य सामाग्री निर्माण गरिनेछ। विद्यार्थीहरुको सिकाई उपलब्धि बृद्धि गरिनेछ।

४.२.६ अपेक्षित उपलब्धि

दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्ने तर्फ उन्मुख हुनेछ ।

४.३ युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन

४.३.१ पृष्ठिभूमि

युवापालिकाविकासको महत्वपूर्ण उमेर समूहको जनशक्ति हो। युवा जनशक्तिलाई उद्यमशील कार्यमा आकर्षित गर्न सकेको खण्डमा आर्थिक क्रियाकलाप बढ्न गई गाउँपालिकाले चाहेको विकास गर्न सक्दछ भन्ने उदेस्यका साथ युवाहरुलाई पालिकाविकासको मुल प्रवाहमा ल्याइने छ । खेलकुद तथा नवप्रवर्तनका क्षेत्रमा युवा लक्षित कार्यक्रमहरु ल्याउदै युवाहरुलाई आर्कषित गर्नुपर्ने आवश्यकता छ ।

४.३.२ समस्या र चुनौती

युवा उद्यमीले उत्पादन गरेको वस्तु तथा सेवा प्रतिस्पर्धाका आधारमा बजारमा बिक्रि गर्न नसक्नु। स्तरीय खेल मैदानको अभाव । युवा लक्षित पर्याप्त कार्यक्रमहरु नहुनु। खेलकुदमा संलग्न युवा युवतीको भविष्यको सुनिश्चितता गर्नु । खेलकुदमा संलग्न युवा युवतीलाई विभिन्न संस्थाहरुले रोजगारीको अवसर दिने परिपाटीको विकास हुनु ।

४.३.३ लक्ष्य

युवा वर्गलाई स्थानीय तहमै बसी उद्यमशील कार्यमा संलग्न हुन आकर्षित गर्ने । खेलकुदमा संलग्न युवा युवतीको भविस्यको सुनिश्चितता गर्नु । खेलकुदमा संलग्न युवा युवतीलाई विभिन्न संस्थाहरुले रोजगारीको अवसर दिने परिपाटीको विकास हुनु ।

४.३.४ रणनीति

उद्योग तथा व्यवसायको क्षेत्र पहिचान गरी युवाहरुलाई लगानीको लागि उत्प्रेरी गर्ने । युवाहरुले सञ्चालन गर्ने उद्योगका लागि बैंक तथा वित्तिय संस्था मार्फत ऋण उपलब्ध गराउने। प्रत्येक वढामा खेल मैदान निर्माण गर्ने, उत्कृष्ट खेलाडीलाई पुरस्कृत गर्ने ।

४.३.५ परिणात्मक स्थिति

उद्यमि युवाहरुको विकास हुनेछ । खेलकुदका पुर्वाधार निमाण गरिनेछ । नवप्र्वतनमा युवाहरु उत्प्रेरित हुनेछ ।

४.३.६ अपेक्षित उपलब्धि

युवाहरु नगरविकासको मुल प्रवाहिकरणमा समोश हुने छन्।

४.४ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण

४.४.१ पृष्ठिभूमि

सामुदायिक तथा राजनीतिक क्षेत्रमा महिला तथा बालवालिकाको सहभागिता र प्रतिनिधित्व पुरुषको दाँजोमा न्यून रहेको पाइन्छ । सामाजिक सशक्तिकरणको अभाव, साँस्कृतिक, धार्मिक, पारिवारिक वञ्चितिकरणको प्रभावले महिला,बालबालिका तथा जेष्ठनागरिकहरु पिछडिएको अवस्थामा जीवनयापन गरिरहेको अवस्था छ ।

४.४.२ समस्या र चुनौती

लक्षित वर्ग पहुंच विहिन व्यक्तिहरुलाई सम्बोधन गर्न नसक्नु। महिला वालबालिका तथा जेष्ठनागरिकहरुको समस्या सम्बोधन गर्ने सोंच भएता पनि नीति बनाउन सकिको छैन । वालवालिका मैत्री वातावरण निर्माण गर्न नसक्नु। आर्थिक विपन्नता भएको घर परिवारका वालवालिकालाई पोषणयुक्त खाना, वाल शिक्षा दिनु चुनौतिपूर्ण रहेको छ ।

४.४.३ लक्ष्य

बालवालिकाको शिक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धि अधिकार सुनिश्चित गर्ने । महिलाहरुलाई मूल प्रवाहीकरण, समावेशीकरण, सशक्तिकरण गर्ने । ज्येष्ठ नागरीकलाई आधारभुत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने।

४.४.४ रणनीति

महिलाहरुलाइ आय आर्जनको क्षेत्रमा संलग्न गराउने। महिला तथा घरेलु हिंसा विरुद्ध आवाज उठाउन महिलाहरुलाइ गोलबद्ध गर्ने । घुम्ती स्वास्थ्य सेवाहरु उपलब्ध गराउने। शिशु स्याहार केन्द्र स्थापना गर्ने । बाल स्वास्थ्य घुम्ती केन्द्र स्थापना गर्ने ।

४.४.५ परिणात्मक स्थिति

महिला साक्षरता दर बृद्धि गर्ने, सडक वालवालिका शुन्यमा झार्ने । जेष्ठ नागरिकहरुमा आधारभुत स्वास्थ्य पुगेको हुनेछ

४.४.६ अपेक्षित उपलब्धि

आर्थिक, सामाजिक, राजनीतिक, साँस्कृतिक सशक्तिकरण भएको हुनेछ । समतामुलक समाजको निर्माण तर्फ अग्रसर हुनेछ ।

४.५ खानेपानी तथा सरसफाई

४.५.१ पृष्ठिभूमि

स्वस्थ्य जीवनका लागि स्वछ खानेपानी तथा सरसफाई अनिवार्य हुन्छ । सरसफाई तथा वातावरणीय स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित पक्षहरुमा जमीन, हावा तथा पानी पर्दछन्। यी पक्षहरुको स्वस्थताका लागि शौचालय निर्माण, रुख विरुवा संरक्षण, धुँवा धुलो ध्वनि मुक्त वातावरणको आवश्यकता पर्दछ । स्वछ खानेपानी तथा सरसफाईका क्षेत्रमा गाउँपालिकाले उल्लेख्य काम गर्नु पर्ने आवस्यकता छ ।

४.५.२ समस्या र चुनौती

स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाईका क्षेत्रमा गाउँपालिकाले उल्लेख्य काम नसक्नु। जनचेतनाको कमि ।

४.५.३ लक्ष्य

स्वच्छ खानेपानी समेतको सफाईयुक्त सहर निर्माण गर्ने ।

४.५.४ रणनीति

परंपरागत पानीको स्रोतलाई व्यवस्थीत गर्ने । नयाँ पानीको स्रोतको पहिचान गरी आधुनिक प्रविधिबाट स्वच्छ खानेपानी उपलब्ध गराउने। ल्याण्डफिल साइटको निर्माण गरी फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने ।

४.५.५ परिणात्मक स्थिति

पालिकाबासीलाई स्वच्छ खानेपानी उपलब्ध हुनेछ । सफाई युक्त हराभरा गाउँपालिकाे विकास हुनेछ ।

४.५.६ अपेक्षित उपलब्धि

स्वच्छ खानेपानी, सफाईयुक्त सहर, पूरा हुनेछ पालिकाबासीको सपनाको सहर ।

तालिका १४ :कार्यक्रम /आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु. हजारमा)	पुष्ट्याई	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	पालिकाशिक्षा योजना	आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार	आ.व. २०८१/८२ देखि आ.व. २०८३/०८४ सम्म	१८०	गाउँपालिका, सम्वन्धित शाखाका प्रतिवेदनहरु	मध्यमकालिन उपलब्धि सूचकहरु आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिम ।
२	बालमैत्री नमुना विद्यालय विकास			२६००		
३	शैक्षिक अनुसन्धानमुलक लोक सस्कृति जगेर्ना कार्यक्रम			१८००		
४	शिक्षण सिकाइ अनुदान			३०००		
५	दिवा खाजाका लागि विद्यालयलाई अनुदान			२१०६०		
६	छात्राहरुलाई निशुल्क स्यानिटरी प्याड व्यवस्थापन			७३८३		
८	निशुल्क पाठ्यपुस्तक अनुदान			२३७००		
९	बैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम			१८००		
१०	विद्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन अनुदान			१५०००		
११	ICT Teacher Training			१२००		
१२	उच्च शिक्षा तयारीका बालबालिकाहरुलाई कम्प्यूटर तालिम			६००		
१३	खोप र सरसफाई प्रवर्द्धन कार्यक्रमको समिक्षा, अध्यावधिक र खोप समन्वय समितिको अभिमुखीकरण			१०००		
१४	मेयर दिर्घायू स्वास्थ्य निशुल्क स्वास्थ्य परीक्षण कार्यक्रम			१९५००		
१५	स्वास्थ्यकर्मीहरुलाई क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम			१५००		
१६	पालिकास्वास्थ्य निर्ति निर्माण			३००		
१७	निशुल्क रक्तदान कार्यक्रम			४५०		
१८	सुरक्षित गर्भपतन सेवा सुदृढिकरण			६००		

क.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु. हजारमा)	पुष्ट्याई	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१९	जेष्ठ नागरिक पोषण कायर्यक्रम	आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार	आ.व. २०८१/८२ देखि आ.व. २०८३/०८४	९०००	गाउँपालिका, सम्वन्धित शाखाका प्रतिवेदनहरु	मध्यमकालिन उपलब्धि सूचकहरु आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिम।
२०	वैदेशिक रोजगारीमा जान भाहने सम्भावित कामदारहरुलाई गहन अभिमुखिकरण कार्यक्रम			११००		
२१	रोजगार सेवा केन्द्रको सञ्चालन			१६००		
२२	समुदाय अभिमसखीकरण कार्यक्रम			५००		
२३	विपन्न दलितको स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम			७५००		
२४	जेष्ठ नागरिक सहारा कार्यक्रम			१८००		
२५	बालमैत्री कार्ययोजना कमोजिम कार्यक्रम			३७००		
२६	अपाङ्गता भएकाहरुको सिप विकास			२२००		
२७	मागको आधारमा सिप विकास			१८००		
२८	सबै वडामा एकल महिला तथा अति विपन्नलाई मागको आधारमा सिप विकास तथा प्रविधि हस्तान्तरण			१८००		
२९	जेष्ठ नागरिक विश्रामस्थल			१८००		
३०	कुक तथम बेकरी तालिम			२४००		
३१	पम्लिविङ्ग, वैल्डङ्ग, ईलेक्ट्रिसियन, मोबाइल रिपेरिङ्ग, टायल कार्वल, जुनियर अट्टोमेसन तालिम			८४००		
३२	राष्ट्रपति रनिङ्ग शिल्ड			४५००		
३३	खेलकुद पूर्वाधार निर्माण			७५००		

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु. हजारमा)	पुष्ट्याई	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
३४	युवाक्लब गठन तथा नमुना युवा संसद अभ्यास	आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार	आ.व. २०८१/८२ देखि आ.व. २०८३/०८४	११००	गाउँपालिका, सम्वन्धित शाखाका प्रतिवेदनहरु	मध्यमकालिन उपलब्धि सूचकहरु आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिम।
३५	वडा स्तरीय खेलकुद प्रतियोगिता			१२००		
३६	भाष तथा सिप तालिम			६०००		
३७	खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता योजना			३०००		
३८	साना खानेपानी आयोजना			४०००		

४.६. जोखिम पक्ष तथा अनुमान

आगामी तीन वर्षमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा आर्थिक स्रोत, वित्तिय अनुशासन तथा अनुगमन र मुल्यांकनमा भरपर्दछ। यदि कार्यक्रमहरु योजनाबद्ध रुपमा संचालन गर्न नसकेमा निर्धारित लक्ष्य प्राप्त गर्न कठिन हुनेछ।

परिच्छेद ५

पूर्वाधार क्षेत्र

रिब्दीकोट गाउँपालिको आवधिक योजनाले तय गरेको पूर्वाधार क्षेत्रसंग सम्बन्धीत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको आधारमा आर्थिक विषयगत क्षेत्रको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार पारिएको छ ।

तालिका १५: पूर्वाधार विषयक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान रकम (रु हजारमा)

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
आर्थिक बर्ष २०८१/२०८२	२९९५६०	२५८१६	२७३७४४	०	८१३३१	१६२६०१	५५६२८	
आर्थिक बर्ष २०८२/२०८३	३२६४०५	२८१३०	२९८२७६	०	८८६१९	१७७१७३	६०६१३	
आर्थिक बर्ष २०८३/२०८४	३५५७५९	३०६६१	३२५०९८	०	९६५८९	१९३१०६	६६०६४	

५.१ भवन, आवास, बस्ती तथा शहरी विकास

५.१.१ पृष्ठिभूमि

शहरी विकास गर्नु गाउँपालिकाकोमहत्वपूर्ण काम हो। शहरमा भवन तथा अन्य ठूला संरचना बन्ने हुनाले योजनाबद्ध रुपमा ती संरचनाहरुको निर्माण गर्नु पर्दछ । यसमा वातावरण, विपद व्यवस्थापन, सुन्दरता जस्ता विषय व्यवस्थीत हुनु पर्दछ । भवन, आवास, बस्ती तथा शहरी विकासका क्षेत्रमा यस गाउँपालिकाले धेरैकामहरु गर्नुपर्ने आवस्यकता छ ।

५.१.२ समस्या र चुनौती

शहरमा हुनु पर्ने आवश्यक संरचना निर्माण हुन नसक्नु, सरकारी निकाय बीच पूर्वाधार निर्माणमा समन्वय हुन नसक्नु, पर्याप्त अध्ययन विना संरचना निर्माण गरिनु जस्ता विषय शहरी विकासका प्रमुख समस्या हुन्। संरचना निर्माणमा आबस्यक समन्वय कायम गरी राजनीतिक सहमती जुटाउनु चुनौतिपूर्ण रहेको छ ।

५.१.३ लक्ष्य

सुन्दर व्यवस्थित सहर निर्माण गरी पर्यटक आकर्षणको केन्द्र बनाउने।

५.१.४ रणनीति

मुख्य सहर भित्रको बाटाको चौडाईको मापदण्ड निर्धारण गरी खानेपानी, ढल, विजुली लगायतका संरचना एकिकृत रुपमा निर्माण गर्नु । नीजी घर, सार्वजनीक संस्था तथा अन्य भवन निर्माण मापदण्ड अनुसार बनाउन कडाई गर्नु । प्राकृतिक प्रकोप लगायतका विपत्तिको सामना गर्न सक्ने गरि आवाश क्षेत्र विकास गर्ने ।

५.१.५ परिणात्मक स्थिति

सहरी क्षेत्र भित्र विन्दु निर्धारण गरी त्यसको निश्चित क्षेत्र भित्र भवन, पार्क आदि निर्माण गरिएको हुनेछ । प्राकृतिक प्रकोप लगायतका विपत्तिको सामना गर्न सक्ने गरि आवाश क्षेत्रको विकास गरिनेछ ।

५.१.६ अपेक्षित उपलब्धि

उथ्थानशिल शहरको निर्माण तर्फ अग्रसर हुनेछ ।

५.२ सडक तथा यातायात व्यवस्था

५.२.१ पृष्ठिभूमि

सडक तथा यातायातको उचित व्यवस्थाले शहरको अवस्था समेत झल्काउछ । रिव्दीकोट गाउँपालिका भित्र पक्की, ग्राभेल तथा कच्ची सडक र आ.सी.सी. सहितको सडक रहेको अवस्था छ । जसमा करिब जम्मा ४० कि.मी. पक्की सडक रहेको छ भने करिब १०० कि.मी ग्राभेल सडक विस्तार भएको छ । सहरीकरण बढ्दै गएको हुनाले गाउँपालिका भित्र यातायता सञ्चालन गर्न सकिने प्रचुर सम्भावना भएतापनि उल्लेख्य काम गर्न सकिएको छैन ।

५.२.२ समस्या र चुनौती

गाउँपालिका भित्र यातायात व्यवसायीहरु यातायात सञ्चालन गर्न आकर्षित नहुनु मुख्य चुनौति भएको देखिन्छ ।

५.२.३ लक्ष्य

आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा सघाउ पुग्ने सबै स्थानमा दिगो सडक बाटो निर्माण गर्ने । नियमीत तथा सर्वसुलभ रुपमा यातायात सेवा सञ्चालन गर्ने ।

५.२.४ रणनीति

आर्थिक क्रियाकलापलाई बढुवा दिने स्थानमा सडक बाटो निर्माण गरिनेछ । शिक्षा, स्वास्थ्य लग(ायतका सेवालाई प्रभावकारी बनाउन घना वस्ती भएको ठाउँमा व्यवस्थीत सडक निर्माण गरिनेछ । सहरी क्षेत्रमा सडक मापदण्डका आधारमा सडक निर्माण गरिनेछ । सबै वडाहरुबीच अन्तर यात(ायात सञ्जाल विकास गर्ने ।

५.२.५ परिणात्मक स्थिति

निश्चित मापदण्डका आधारमा सडक निर्माण भएको हुने। सबै वडाहरुमा यातायात संजाल पुगेको हुने।

५.२.६ अपेक्षित उपलब्धि

दिगो र भरपर्दो सडक तथा यातायात पूर्वाधार, गाउँपालिकाकोआर्थिक तथा सामाजिक विकासको आधार हुनेछ ।

५.३ जलस्रोत, विद्युत तथा वैकल्पिक ऊर्जा

५.३.१ पृष्ठिभूमि

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा जलस्रोतको सम्भावना भएता पनि उल्लेख्य रुपमा उपभोग गर्न सकिएको छैन । गाउँपालिका अर्न्तगत प्राय सबै स्थानमा विद्युतिकरण सम्पन्न भएको छ । वैकलिपिक उर्जाको प्रयोग बढाउन सकिरहेको छैन ।

५.२.२ समस्या र चुनौती

गाउँपालिकाको आर्थिक विकासका लागि जलस्रोतको वहुउपयोगलाई प्रवर्द्धन गर्नु आवश्यक छ । पानीको मुहान आबस्यकता अनुसार नभएकोले पिउने पानी, सिँचाई सुबिधा उपलब्ध गराउनु चुनौतिपूर्ण रहेको।

५.३.३ लक्ष्य

पूर्ण विद्युतिकरण, जलस्रोतको वहुउपयोग । वैकलिपिक उर्जाको प्रवर्द्धन ।

५.३.४ रणनीति

विद्युत सेवा सबै उपभोक्तामा सर्वसुलभ रुपमा उपलब्ध गराउनु। गुणस्तरिय विद्युत सेवा उपलब्ध गराउनु। वैकलिपिक उर्जाको प्रयोग बढाउने ।

५.३.५ परिणात्मक स्थिति

जलस्रोतको पुर्ण उपयोग गरिने छ । दिगो विद्युतिकरण १०० प्रतिशत पुर्याईने छ ।

५.३.६ अपेक्षित उपलब्धि

जलस्रोतको उपयोग हुनेछ, पुर्ण विद्युतिकरण भएको हुनेछ ।

५.४ सूचना तथा सञ्चार

५.४.१ पृष्ठिभूमि

सुचना तथा संचारका साधनहरु टेलिफोन, हुलाक, रेडियो, टेलिभिजन, पत्रपत्रिका, इमेल, इन्टरनेट आदि सञ्चार प्रणाली अन्तर्गत पर्दछन्। यी माध्यमहरुको सहायताले छिटो र भरपर्दो रुपमा सूचनाहरुको आदानप्रदान गरी कार्यादेशलाई कार्यान्वयन गर्न, नवीनतम ज्ञान, सीप प्राप्त गर्न सकिन्छ । तसर्थ यसले सूचनाको माध्यमबाट सामाजिक तथा आर्थिक विकासका विकासका लागि महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको हुन्छ । यस पालिकालाई सूचना प्रविधिमैत्री बनाउने बनाउने कार्य भईराखेको भएता पनि प्रर्याप्त हुन सकेको छैन

५.४.२ समस्या र चुनौती

सूचना प्रविधिको कार्यको क्षेत्रमा बजेटको कमि, केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय तहबीच सूचना आदान प्रदानमा एकद्वारा प्रणाली नहुनु। सूचना प्रविधिको क्षेत्रमा बजेटको कमी हुंदा भनेजति काम गर्न नसक्नु।

५.४.३ लक्ष्य

नगरपालिका भित्र सूचना प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने । सूचना सञ्जालको विकास गर्नु । प्रविधि युक्त पालिका निर्माण गर्नु ।

५.४.४ रणनीति

पालिकाका गतिविधिहरु वेवसाइटमा प्रकाशन गर्ने । सूचनाहरुको सम्प्रेषण अनलाइन मार्फत गर्ने । पालिकाबाट हुने काम कारवाही सूचना प्रविधिको प्रयोग बाट गर्ने गरेको। त्यसको लागि राजस्व, योजना, अर्थ सफ्टवेयर मार्फत गर्ने । बाँकी रहेका कामहरुको लागि सफ्टवेयरको प्रयोग गराउदै लगिनेछ ।

५.४.५ परिणात्मक स्थिति

नगरपालिका क्षेत्रमा इन्टरनेटको पहुच १०० प्रतिशत पुर्याउने। स्मार्ट शहरका क्षेत्रहरुमा उल्लेख्य सुधार गर्ने । स्मार्ट गभर्नेन्स लागुगर्ने ।

५.४.६ अपेक्षित उपलब्धि

स्फुर्त शहरको निमार्णतर्फ अग्रसर हुनेछ ।

तालिका १६:कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु. हजारमा)	पुष्ट्याई	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	विविध मर्मत सम्भार भैपरी (ढल, सडक, बत्ती, पानी, सिसिटिभी लगायत पुजीगत प्रकृतिक)	आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार	आ.व. २०८१/८२ देखि आ.व. २०८३/०८४ सम्म	६००००	गाउँपालिका, सम्वन्धित शाखाका प्रतिवेदनहरु	मध्यमकालिन उपलब्धि सूचकहरु आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिम ।
२	गाउँपालिका उपर्युक्र स्थानमा ऐतिहासिक प्रवेशद्धार निर्माण			२५००		
३	अध्यक्ष उज्यालो कार्यक्रम अन्तर्गत सडक बत्ती			२५०००		
४	जनता सुरक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत सिसिटिभी जडान कार्यक्रम			१५०००		
५	विभिन्न सडक स्तरोन्नती, कालोपत्रे तथा ओभरल कार्य			३५००००		
६	प्रधानमन्त्री स्वरोजगार स्याचिङ्ग फन्ट			४५००		
८	खुल्ला व्यायमशाला निर्माण			१६५००		
९	खानेपानी संरचना निर्माण तथा पाईपलाईन विस्तार मर्मत			१५०००		
१०	उपयुक्त स्थानमा सार्वजनिक शौचालय निर्माण			१२५००		
११	सहलगानीमा पालिकावस संचालनको लागि वस खरिद			२००००		
१२	सडकमा लत्रेको तार व्यवस्थापन			२७००		
१३	स्वास्थ्य भवन निर्माण			१०००		
१४	अति गरिबकमे विद्युतीय महसुल भुक्तानी			५६००		
१५	यातायात गुरुयोजना निर्माण			१२००		

५.५. जोखिम पक्ष तथा अनुमान

आगामी तीन वर्षमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा आर्थिक स्रोत, वित्तिय अनुशासन तथा अनुगमन र मुल्यांकनमा भरपर्दछ । यदि कार्यक्रमहरु योजनाबद्ध रुपमा संचालन गर्न नसकेमा निर्धारित लक्ष्य प्राप्त गर्न कठिन हुनेछ ।

परिच्छेद ६

वन, वातावरण तथा विपद्व्यवस्थापन

रिब्दीकोट गाउँपालिको आवधिक योजनाले तय गरेको वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रसंग सम्बन्धीत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको आधारमा आर्थिक विषयगत क्षेत्रको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार पारिएको छ ।

तालिका १७: वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान रकम (रुहजारमा)

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
आर्थिक बर्ष २०८१/२०८२	९९६२	४२११	५७५१	०	२७०५	५४०७	१८५०	
आर्थिक बर्ष २०८२/२०८३	१०८५५	४५८८	६२६७	०	२९४७	५८९२	२०१६	
आर्थिक बर्ष २०८३/२०८४	११८३१	५०००	६८३१	०	३२१२	६४२२	२१९७	

६.१ वन तथा जैविक विविधता

६.१.१ पृष्ठिभूमि

यस गाउँपालिकामापाइने धेरै प्रजातीकारुख पाउँदछन् । गाउँपालिका अन्तर्गत पर्ने वन क्षेत्रहरु जुन जैविक विविधताले महत्वपुर्ण मानिन्छ, उक्त क्षेत्रमा पाइने मुख्य जडिबुटीको व्यवसायिक प्रयोजनका हिसाबले प्रयोग भएको भने पाँइदैन । बाढी पहिरो नदी कटान, हुरीवतासबाट सम्भावीत जोखिमको अबस्था छ ।

६.१.२ समस्या र चुनौती

यस गाउँपालिकामापहिरो, नदी कटान, हुरीवतास, लगाएत डडेलोबाट सम्भावीत जोखिमको अवस्था रहेको छ । विकास निर्माणमा प्रकृतीको संरक्षण प्रमुख चुनौती रहेको छ ।

६.१.३ लक्ष्य

वन क्षेत्रको बृद्धि गर्ने । सामुदायिक वनहरुको विकास र प्रवर्द्धन गर्ने ।

६.१.४ रणनीति

वन तथा जैविक विविधता नीति बनाई लागु गर्ने । संरक्षण र संम्बर्द्धनमा समुदायको परिचालन गर्ने ।

६.१.५ परिणात्मक स्थिति

वन क्षेत्रको वृद्धि हुनेछ । सामुदाईक वनहरुको संरक्षण र सम्बर्धन मार्फत आय जार्जनमा बृद्धि हुनेछ ।

६.१.६ अपेक्षित उपलब्धि

वन तथा जैविक विविधतायुक्त शहरको निर्माण तर्फ अग्रसर हुनेछ ।

६.२ भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन

६.२.१ पृष्ठिभूमि

यस गाउँपालिकामा डुवान, भूक्षय तथा बाडी पहिरोको जोखिम रहेको छ । जलाधार क्षेत्रहरुको संरक्षण हुन सकेको छैन । वातावरण सन्तुलन, बाढी पहिरो संरक्षण, हरियालीको विकास गर्न आवश्यक छ । जलाधार क्षेत्रहरुको पहिचान गरि संरक्षण र सम्बर्धन गर्नु पर्ने छ ।

६.२.२ समस्या र चुनौती

गाउँपालिकामा डुवान, भूक्षय तथा बाडी पहिरोको अत्यन्त जोखिम रहेको छ । जलाधार क्षेत्रहरुको पहिचान र संरक्षण हुन सकेको छैन ।

६.२.३ लक्ष्य

विकास निर्माणमा प्रकृतिको विनास रोक्ने।

६.२.४ रणनीति

नीति निर्माण गरि भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापनका क्षेत्रमा समुदाय परिचालन गरि कार्य गर्ने ।

६.२.५ परिणात्मक स्थिति

समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापन लागु भएको हुनेछ । नीजि तथा कृषि वन प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।

६.२.६ अपेक्षित उपलब्धि

भूक्षयिकरणमा कमि ल्याइने छ । जलाधार क्षेत्रहरुको पहिचान र संरक्षण भएको हुने छ ।

६.३ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन

६.३.१ पृष्ठिभूमि

वतावरणको समुचित व्यवस्थापन विना मानव तथा अन्य जीव जन्तुको अस्तित्वमा समेत नकारात्मक असर पर्दछ । तसर्थ वन तथा वातावरणको उचित व्यवस्थापन विना मानिसको सामाजिक तथा आर्थिक विकास कठिन र अपुर्ण हुन जान्छ । वायु तथा जलीय प्रदुषण, ध्वधि प्रदुषण, ढल निकास र फोहरमैलाबाट उत्पन्न प्रदुषण लगायतका समस्याहरु यस गाउँपालिकाकोशहरी क्षेत्रमा परेको छ ।

६.३.२ समस्या र चुनौती

यस पालिकाक्षेत्रमा निर्माणधिन सडकका कारण वायु, यातायात बाट ध्वनि प्रदुषण रहेको छ तथा ढल निकास र फोहरमैलाको उचित व्यवस्थापन नहुदा वातावरणमा प्रभाव परेकोभएता पनि यस गाउँपालिका वातावरण र प्रदुशण कम गर्ने तर्फ काम गरिरहेको छ ।

६.३.३ लक्ष्य

वातावरणीय प्रदुशण उल्लेख्य मात्रामा कम गर्ने ।

६.३.४ रणनीति

जनचेतना बृद्धिगर्ने । समुदाय परिचालन मार्फत फोहर व्यवस्थापन गर्ने ।

६.३.५ परिणात्मक स्थिति

शुन्य फोहोरको अवधारणाको विकास हुनेछ । घरमै फोहरमैला व्यवस्थापन गर्ने परिपाटिको विकास हुनेछ । ढल निकास तथा सेप्टीट्याकी लाई घर नक्सा संग जोडेर व्यवहारमा ल्याईने छ ।

६.३.६ अपेक्षित उपलब्धि

प्रदुषण नियन्त्रण तथा फोहरमैला व्यवस्थापनका क्षेत्रमा उल्लेख्य सुधार हुने छ ।

६.४ विपद्व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशीलता

६.४.१ पृष्ठिभूमि

यस गाउँपालिकामाग्रामीण भेगमा जथाभावी कृषि सडक खन्नु, बन फँडानी हुनु, आचारसंहिता विपरीत पूर्वाधार निर्माण हुनु, नदी खोला वरिपरिका जग्गाहरु मिचेर घर बनाउनु आदि यसका प्रमुख कारणहरु हुन्। यसको कारण नेपालको ग्रामीण भेगमा वर्षेनी अत्यधिक धनजनको क्षति हुने गरेको प्राप्त तथ्याङ्कले देखाएको छ ।

६.४.२ समस्या र चुनौती

वातावरणीय समस्याहरुमा जनसमुदायभित्र वातावरण प्रदुषण हुने खालको उद्योग खोल्नु, सडकमा यातायातको चाप बढ्नु, पुराना यातायातका साधनहरु सञ्चालन गरिनु, मिसावट तेल प्रयोग भएका यातायात सञ्चालनमा आउनु, अत्यधिक मात्रामा वन फँडानी हुनु, कलकारखानाबाट निस्केको फोहर सीधै नदीमा मिसाउनु, घर घरमा शौचालयको निर्माण नहुनु आदि समस्याहरु रहेका छन्। गर्मी मौसममा हुने आगलागी तथा डढेलो पनि एक प्रमुख वातावरणीय समस्या रहेको छ ।

६.४.३ लक्ष्य

विपद्व्यस्थापन तथा जलवायु अनुकुलनका क्षेत्रमा सुधार ल्याउने।

६.४.४ रणनीति

वृक्षारोपण स्थान तोक्ने, डढेलो तथा आगलागी सम्बन्धि सचेतना बढाउने, वातावरण मैत्री सडक निर्माण गर्ने, रिचार्ज पोखरी निर्माण र संरक्षण गर्ने, जोखिम क्षेत्रको पूर्व तयारी गर्ने, वैज्ञानिक वन बनाई आर्थिक स्रोत आय वृद्धि गर्ने । भवन निर्माण मापदण्ड कडाईका साथ पालना गर्ने ।

६.४.५ परिणात्मक स्थिति

विपद् व्यवस्थापनमा पुर्व तयारी तथा तत्पर शहरको निर्माण भएको हुनेछ । जलवायु अनुकुलन नीती अनुसार कार्य गरिनेछ ।

६.४.६ अपेक्षित उपलब्धि

विपदका घटनामा कमि आएको हुनेछ । जलवायु परिवर्तन संग जुध्न सक्ने उत्थानशिल शहरको विकासक्रममा रहनेछ ।

तालिका १८:कार्यक्रम /आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु. हजारमा)	पुष्ट्याई	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	नर्सरी स्थापन	आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार	आ.व. २०८१/८२ देखि आ.व. २०८३/०८४ सम्म	४५००	गाउँपालिका, सम्वन्धित शाखाका प्रतिवेदनहरु	मध्यमकालिन उपलब्धि सूचकहरु आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिम ।
२	वृक्षरोपण कार्यक्रम			६०००		
३	वन डढेलो रोकथाम तथा नियन्त्रण कार्यक्रम			२४००		
४	पार्क, बगैंचा निर्माण			२००००		
५	ल्याड फिल्ड साइट निर्माण			७५००		
६	फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि उपकरण खरिद			३५००		
८	विपद जोखिम नक्साङ्कन			१२००		
९	विपद पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना			१०००		
१०	विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना			५००		

६.६. जोखिम पक्ष तथा अनुमान :

आगामी तीन वर्षमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा आर्थिक स्रोत, वित्तिय अनुशासन तथा अनुगमन र मुल्यांकनमा भरपर्दछ । यदि कार्यक्रमहरु योजनाबद्ध रुपमा संचालन गर्न नसकेमा निर्धारित लक्ष्य प्राप्त गर्न कठिन हुनेछ ।

परिच्छेद७

संस्थागत विकास तथा सुशासन

रिब्दीकोट गाउँपालिको आवधिक योजनाले तय गरेको संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्रसंग सम्बन्धीत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको आधारमा आर्थिक विषयगत क्षेत्रको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार पारिएको छ ।

तालिका १९ :संस्थागत विकास तथा सुशासन विषयक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान रकम (रु हजारमा)

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
आर्थिक बर्ष २०८१/२०८२	७१८६६	५८९५६	१२९१०	०	१९५१२	३९००९	१३३४६	
आर्थिक बर्ष २०८२/२०८३	७८३०६	६४२३९	१४०६७	०	२१२६०	४२५०५	१४५४२	
आर्थिक बर्ष २०८३/२०८४	८५३४९	७०००६	१५३४३	०	२३१७२	४६३२७	१५८४९	

७.१ कानून, न्याय तथा सुशासन

७.१.१ पृष्ठिभूमि

वर्तमान संविधान २०७२ को धारा २१७ ले दिएको अधिकार बमोजिम स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ दफा ४७-१ र ४७-२ बमोजिम स्थानीय सरकारले न्यायीक निरोपण गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ । यो नेपालको सन्दर्भमा स्थानीय सरकारको लागि नयाँ किसिमको कार्य जिम्मेवारी हो। नगरपालिकाबाट प्रवाह गरिने सार्वजनिक सेवालाई दक्ष, पारदर्शी, प्रभावकारी, स्थानीय जनता प्रति उत्तरदायी बनाउन आवस्यक छ जसले सुशासनको प्रत्याभुती गराउनेछ ।

७.१.२ समस्या र चुनौती

- संविधान अनुसारका स्थानीय सरकारहका हक अधिकारको सुची अनुसारका कानुन बनाउन सकिएको छैन ।
- स्थानीय तहमा ज्ञान तथा अनुभवको कमी भएको हुँदा न्याय प्रति विश्वास दिलाउनु चुनौतिपूर्ण छ ।
- न्यायीक क्षेत्रगाउँपालिकाकोनजरमा कम प्राथमिकतामा परेको जस्तो देखिन्छ ।

७.१.३ लक्ष्य

न्यायमा स्थानीय जनताको सुलभ पहुंच पुर्‍याउने। पालिकावासीलाई सुशासनको प्रत्याभुती गराउनेछ

७.१.४ रणनीति

स्थानीय सरकारका हक अधिकारको सुची अनुसारका कानुन बनाउने, सार्वजनिक सेवालाई दक्ष, पारदर्शी, प्रभावकारी, स्थानीय जनता प्रति उत्तरदायी बनाउने। विवादलाई मेलमिलापबाट समाधान गरिने नीति लिइने।

७.१.५ परिणात्मक स्थिति

सार्वजनिक सेवा दक्ष, पारदर्शी र प्रभावकारी हुनेछ । न्यायीक समितिले मेलमिलापको नीति अंगिकार गरी न्यायमा स्थानीय जनताको सुलभ पहुंच पुर्‍याउने ।

७.१.६ अपेक्षित उपलब्धि

कानुनी शासन, छिटो छरितो कम खर्चिलोन्याय प्रणालीको विकास र सुशासन कायम भएको हुनेछ ।

७.२ संगठनात्मक विकास तथा मानव संशाधन

७.२.१ पृष्ठिभूमि

नगरपालिकाले संस्थागत संरचनाको अभावमा प्रयाप्त दक्ष विशिष्टीकृत ज्ञान सिप क्षमता योग्यता भएको जनशक्तिको निर्माण हुन सकिरहेको छैन । क्षमता विकासका कार्यक्रमहरुको समेत कमि रहेको छ । गाउँपालिकाले संगठनात्मक विकास संरचना बनाई क्षमता विकास योजना बनाउन आवश्यक देखिएको छ ।

७.२.२ समस्या र चुनौती

वढ्दो जनअपेक्षा अनुरुप चुस्त दुरुस्त रुपमा ICT board सेवा प्रवाह गर्ने काम चुनौतिपूर्ण छ भने विश्व बजारमा उपलब्ध विभिन्न प्रविधि सूचना प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने अवसर समेत हो। क्षमता विकासका कार्यक्रमहरुमा पर्याप्त बजेट नहुनु, सुचना प्रविधिमा जनशक्तिलाई अभ्यस्त बनाउन नसक्नु।

७.२.३ लक्ष्य

दक्ष प्रविधि र जनशक्ति, प्रभावकारी सेवा प्रवाहबाट नागरीक सन्तुष्टि ।

७.२.४ रणनीति

रिब्दीकोट गाउँपालिका` सेवा प्रवाहलाई ICT board छरितो र चुस्त बनाई नागरिक सन्तुष्टी बढाउने। संगठनात्मक संरचना सर्वे गरि निर्धारण गर्ने । क्षमता विकास योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने । CT based (service provide) सेवा प्रवाह गर्ने । विषयगत शाखाहरुको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्ने । सबै शाखाहरुको कार्य विभाजन गर्ने । सबै कर्मचारीमा सीप दक्षता अभिवृद्धि गर्ने ।

७.२.५ परिणात्मक स्थिति

संगठनात्मक संरचना बनेको हुनेछ । क्षमता विकास योजना बनाई कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।

७.२.६ अपेक्षित उपलब्धि

दक्ष प्रविधि र जनशक्ति, प्रभावकारी सेवा प्रवाहबाट नागरीक सन्तुष्टिको सोच चरितार्थ हुनेछ ।

७.३ स्रोत परिचालन

७.३.१ पृष्ठिभूमि

गाउँपालिकाको आन्तरिक राजस्वको आकारले गाउँपालिकाको क्षमता र गाउँपालिका योजना छनौटमा कति स्वायत्त छ भन्ने कुरा देखाउँदछ । राजस्वको पर्याप्तता, लचकता, न्यायपूर्ण, स्वीकार्यता, संगतीपूर्ण, आर्थिक तथा प्रशासनीक संभाव्यता, राजनीतिक स्वीकार्यता यस गाउँपालिकाको आन्तरिक राजस्व परिचालनका मुल नीति हुनेछ । कानूनमा उल्लेख गरिएको आधारमा लगाइने आन्तरिक राजस्वको दर निर्धारण गर्दा जनचाहना, छिमेकी र राष्ट्रिय दरको औषतलाई आधार बनाइनेछ । कानून अनुसार आन्तरिक राजस्वको आधार बढाउन जनसहभागीतालाई जोड दिइनेछ ।

७.३.२ समस्या र चुनौती

कर मैत्री राजस्व सुधार योजना नहुनु, कर करदाता शिक्षा सञ्चालन नहुनु, कर छल्ने प्रवृति विकास, करदातालाई कर सहभागिता प्रक्रियामा संलग्न गराउन कठिन ।

७.३.३ लक्ष्य

विगतमा संकलन भएको राजस्वमा वृद्धि गर्ने । गाउँपालिकालोई आत्मनिर्भर बनाउने ।

७.३.४ रणनीति

- पालिकाबासीहरु करको दायराबाट कोही नछुटुन, कोही नदोहोरिउन भन्ने मान्यताका आधारमा आन्तरिक राजस्व परिचालनलाई प्रभावकारी बनाउन राजस्वका आधारहरु बढाउन अधिकतम पहल गरिनेछ ।
- आन्तरिक राजस्व परिचालनलाई प्रभावकारी बनाउन राजस्वका दरहरुलाई जनभावना अनुसार आबस्यक समायोजन गरिनेछ ।
- संघ र प्रदेशबाट प्राप्त हुने अनुदान रकम बढी भन्दा बढी लिनका लागि अनुदानका मापदण्ड पूरा गर्न अधिकतम पहल गरिनेछ ।
- गाउँपलिका भित्र आर्थिक क्रियाकलाप बढाउन सहयोग पुग्ने प्राथमिकता प्राप्त आयोजना कार्यान्वयन गर्न आबस्यक पर्ने स्रोतको खोजी गरिने छ ।

७.३.५ परिणात्मक स्थिति

विगतमा संकलन भएको राजस्वमा उल्लेख्य वृद्धि भएको हुनेछ । स्रोतहरुको खोजी र स्रोतको कुशल परिचालन गरिएको हुनेछ ।

७.३.६ अपेक्षित उपलब्धि

प्रशासनिक खर्च आन्तिरिक स्रोतवाट प्रर्याप्त भई पुजीगतमा समेत योगदान दिनेछ ।

७.४ तथ्याङ्क प्रणाली र योजना व्यवस्थापन

७.४.१ पृष्ठिभूमि

समय सापेक्ष तथ्यांक नीति, पर्याप्त जनशक्ति, ज्ञान, प्रविधि, स्रोत साधन, संरचना, पर्याप्त अध्ययनको अभावका कारणले तथ्यांक अध्यावधिक हुन सकेको छैन । आवधिक योजनामा समावेश गरिएका आयोजनाहरुलाई संस्थागत रुपमा अद्यावधिक गरी कार्यान्वयनको लागि आबस्यक व्यवस्था मिलाइनु पर्दछ । योजनाहरुको कार्यान्वयन स्थिति, गाउँपालिकाबाट हुने सेवा प्रवाह सम्बन्धमा पनि सर्वसाधरणले थाहापाउने गरी सूचना प्रवाह गर्न प्रभावकारी सूचना प्रविधि हुन आबस्यक छ । गाउँपालिकाले कानून अनुसार काम गर्न प्रशासन व्यवस्थालाई सूचना प्रविधि मैत्री बनाउनु पर्ने हुन्छ ।

७.४.२ समस्या र चुनौती

तथ्यांक नीति, पर्याप्त जनशक्ति, ज्ञान, प्रविधि, स्रोत साधन, संरचना, पर्याप्त अध्ययनको अभावका कारणले तथ्यांक अध्यावधिक हुन नसक्नु। आवधिक योजनामा समावेश गरिएका आयोजनाहरुलाई संस्थागत रुपमा अद्यावधिक गरी कार्यान्वयनको लागि आबस्यक व्यवस्था मिल्न नसक्नु।

७.४.३ लक्ष्य

आवधिक योजनाको उदेस्य अनुरुप कार्यगर्ने ।

७.४.४ रणनीति

आवधिक योजनाको लक्ष्य अनुसार कार्यान्वयन गर्ने । मध्यमकालिन खर्च संरचना बनाई बजेट कार्यन्वयन गर्ने । सुचना प्रविधिको व्यापक प्रयोगबाट तथ्याङ्क व्यवस्थापन तथा क्रमिक अध्यावधिक गर्ने ।

७.४.५ परिणात्मक स्थिति

आवधिक योजनाले लिएको लक्ष्य हासिल गरिने छ । पालिकासुचना केन्द्र तथा स्रोत केन्द्रको व्यवस्था हुनेछ ।

७.४.६ अपेक्षित उपलब्धि

योजनाबद्ध पालिकाको विकास हुनेछ ।

तालिका २० : कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु. हजारमा)	पुष्ट्याई	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	न्यायिक समिति अध्ययन अवलोकन	आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार	आ.व. २०८१/८२ देखि आ.व. २०८३/०८४ सम्म	२३००	गाउँपालिका, सम्वन्धित शाखाका प्रतिवेदनहरु	मध्यमकालिन उपलब्धि सूचकहरु आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिम ।
२	पञ्जिकरण तालिम			१७००		
३	उपभोक्ता आभिमुखीकरण तालिम			२३००		
४	पदाधिकारी तथा कर्मचारी क्षमता विकास तालिम			१५००		
५	वडा प्रतिनिधिको लागि कानून सम्बन्धि अनुशिक्षण तालिम			१२००		
६	प्रगती समिक्षा गोष्ठी सम्बन्धि			८००		
८	मेलमिलाप कतृालाई पूनताएजगी तालिम			१२००		
९	चालु प्रकृतिका विशेष कोष			८००		
१०	जेसी परिक्षण कार्यक्रम			१२००		
११	सार्वजनिक सुनुवाई			१२००		
१२	बजार अनुगमन कार्यक्रम			९००		
१३	महिला बालबालिकासँग उपमेयर कार्यक्रम			५००		
१४	योजना अनुगमन			१९००		
१५	राजश्व अभिवृद्धि कार्यक्रम			१७००		
१६	सहकारी सम्बन्धि तालिम			१९००		

७.६. जोखिम पक्ष तथा अनुमान :

आगामी तीन वर्षमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा आर्थिक स्रोत, वित्तिय अनुशासन तथा अनुगमन र मुल्यांकनमा भरपर्दछ। यदि कार्यक्रमहरु योजनाबद्ध रुपमा संचालन गर्न नसकेमा निर्धारित लक्ष्य प्राप्त गर्न कठिन हुनेछ।

परिच्छेद ८

योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

रिब्दीकोट गाउँपालिका आवधिक योजनाले तय गरेको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन संग सम्बन्धीत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको आधारमा योजना कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन को मध्यमकालीन अनुगमन प्रणाली तयार पारिएको छ । प्रत्येक कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने निकाय, अनुगमन विधि र अनुगमनको पटक आदि खुलाइएको अनुगमन तालिका तल दिइएको छ ।

१. आर्थिक विकास

क. सं.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	व्यवसायिक बाली उत्पादन कार्यक्रम	गा.पा.	१,३,४,५,६,७	४ पटक	गा.पा.	कृ.वि.शा.
२	कृषि पूर्वाधार	गा.पा.	३,४	४ पटक	गा.पा.	गा.पा.
३	खाद्यान्न बिज वृद्धि कार्यक्रम	कृषि शाखा	३,७	२ पटक	कृषि शाखा	गा.पा.
४	बजार व्यवस्थापन कार्यक्रम	कृषि शाखा	१,३,७	२ पटक	कृषि शाखा	गा.पा.
५	फलफूल उत्पादन कार्यक्रम	कृषि शाखा	३	२ पटक	कृषि शाखा	गा.पा.
६	पशुपंक्षी स्वास्थ्य तथा नश्ल सुधार कार्यक्रम	कृषि शाखा	१,३,७	२ पटक	कृषि शाखा	गा.पा.
७	डेरी उद्योग कार्यक्रम	गा.पा.	१,३,७	२ पटक	गा.पा.	गा.पा.
८	मासु उत्पादन कार्यक्रम	गा.पा.	१,३,७	२ पटक	गा.पा.	गा.पा.
९	समन्वयात्मक कृषि कार्यक्रम	गा.पा., कृषि शाखा	१,२,३	२ पटक	गा.पा., कृषि शाखा	गा.पा.
१०	पर्यटन विकास कार्यक्रम	गा.पा.	१,२	२ पटक	गा.पा.	गा.पा.
११	सिंचाइ	गा.पा.	१,३,६,७	२ पटक	गा.पा.	सिंचाइ
१२	सहकारी	गा.पा.	१,२,३,६	१ पटक	सहकारी संस्था	सहकारी शाखा
अनुगमन विधिहरु : १ बैठक, २ अन्तरक्रिया, ३ स्थलगत निरीक्षण, ४ प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५ अभिलेख अवलोकन, ६ समीक्षा गोष्ठी, ७ खर्चको विवरण						

२. सामाजिक क्षेत्र : शिक्षा तथाखेलकुद

क्र. सं.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	शिक्षक/शिक्षिका तालिम	गा.पा., शिक्षा शाखा	१,३,५	३	गा.पा., शिक्षा शाखा	शिक्षा शाखा
२	अनौपचारीक शिक्षा तथा चेतना कार्यक्रम	गा.पा.	२,३,५	३	गा.पा., शिक्षा शाखा	शिक्षा शाखा
३	खाजा कार्यक्रम	गा.पा.	३,७	६	गा.पा., शिक्षा शाखा	शिक्षा शाखा
४	विद्यालय भौतिक पूर्वाधार निर्माण	गा.पा.	१,३,४,५	२	गा.पा., शिक्षा शाखा	शिक्षा शाखा
५	विद्यालय आइसिटि पूर्वाधार निर्माण	गा.पा., शिक्षा शाखा	१,३,४,५५	२	गा.पा., शिक्षा शाखा	शिक्षा शाखा
६	इसिडि कार्यक्रम	गा.पा., शिक्षा शाखा	१,३,४,५	२	गा.पा., शिक्षा शाखा	शिक्षा शाखा
७	छात्रवृत्ति वितरण	गा.पा.	१,३,५	४	गा.पा., शिक्षा शाखा	शिक्षा शाखा
८	शिक्षण सामग्री वितरण	गा.पा.	२,५,६	२	गा.पा., शिक्षा शाखा	शिक्षा शाखा
९	खेल संचालन	गा.पा.	१,३	२	गा.पा., शिक्षा शाखा	शिक्षा शाखा
अनुगमन विधिहरु : १ बैठक, २ अन्तरक्रिया, ३ स्थलगत निरीक्षण, ४ प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५ अभिलेख अवलोकन, ६ समीक्षा गोष्ठी, ७ खर्चको विवरण						

३. स्वास्थ्य

क. सं.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	घरमा शून्य सुत्केरी	गा.पा., स्वास्थ्य शाखा	३,५,६	३	गा.पा., स्वास्थ्य शाखा	स्वास्थ्य शाखा
२	शून्य मातृ नवशिशु र बालबालिका अभियान	गा.पा.	२,३,५	३	गा.पा., स्वास्थ्य शाखा	स्वास्थ्य शाखा
३	स्वास्थ्य भौतिक पूर्वाधार निर्माण	गा.पा.	३,७	२	गा.पा., स्वास्थ्य शाखा	स्वास्थ्य शाखा
४	पोषण विशेष कार्यक्रम	गा.पा.	१,३,४,५	३	गा.पा., स्वास्थ्य शाखा	स्वास्थ्य शाखा
५	किशोर किशोरी विशेष	गा.पा., शिक्षा/स्वास्थ्य शाखा	१,३,४,५	२	गा.पा., स्वास्थ्य शाखा	स्वास्थ्य शाखा
६	प्रजनन् स्वास्थ्य कार्यक्रम	गा.पा., स्वास्थ्य शाखा	१,३,४,५	२	गा.पा., स्वास्थ्य शाखा	स्वास्थ्य शाखा
७	पूर्ण सरसफाई युक्त गाउँपालिका	गा.पा.	१,३,५	४	गा.पा., स्वास्थ्य शाखा	स्वास्थ्य शाखा
८	खोप केन्द्र भवन	गा.पा.	२,५,६	२	गा.पा., स्वास्थ्य शाखा	स्वास्थ्य शाखा
९	औजार, औषधी उपकरणको व्यवस्थापन	गा.पा.	१,३	२	गा.पा., स्वास्थ्य शाखा	स्वास्थ्य शाखा
अनुगमन विधिहरु : १ बैठक, २ अन्तरक्रिया, ३ स्थलगत निरीक्षण, ४ प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५ अभिलेख अवलोकन, ६ समीक्षा गोष्ठी, ७ खर्चको विवरण						

४. खानेपानी तथा सरसफाई

क्र. सं.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	खानेपानी	गा.पा.	३,५,६	३	गा.पा.	खानेपानी
२	स्वच्छ खानेपानी कार्यक्रम	गा.पा.	२,३,५	३	गा.पा.	खानेपानी
३	फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यक्रम	गा.पा.	३,७	२	गा.पा.	खानेपानी
४	मासिक सरसफाई अभियान कार्यक्रम	गा.पा.	२,३,६	१२	गा.पा.	खानेपानी

अनुगमन विधिहरु : १ बैठक, २ अन्तरक्रिया, ३ स्थलगत निरीक्षण, ४ प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५ अभिलेख अवलोकन, ६ समीक्षा गोष्ठी, ७ खर्चको विवरण

५. भौतिक पूर्वाधार :

क्र. सं.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	सडक निर्माण	गा.पा.	३,४,७	४	गा.पा.	गा.पा., सडक शाखा
२	सिंचाई कार्यक्रम	गा.पा.	३,४,७	४	गा.पा.	सिंचाई कार्यालय
३	भवन तथा शहरी विकास	गा.पा.	३,४,७	४	गा.पा.	भवन तथा शहरी विकास
४	ऊर्जा	गा.पा.	३,४,७	४	गा.पा.	गा.पा.
५	लघु तथा साना जल विद्युत	गा.पा.	३,४,७	४	गा.पा.	गा.पा.
६	वैकल्पिक ऊर्जा	गा.पा.	३,४,७	४	गा.पा.	गा.पा.
७	सञ्चार	गा.पा.	३,४,७	४	गा.पा.	गा.पा.

अनुगमन विधिहरु : १ बैठक, २ अन्तरक्रिया, ३ स्थलगत निरीक्षण, ४ प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५ अभिलेख अवलोकन, ६ समीक्षा गोष्ठी, ७ खर्चको विवरण

६. वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

क्र. सं.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	सामुदायिक वनलाई उत्पादनसँग जोडि फलफुल खेती गर्ने	गा.पा.	३,४,७	२	गा.पा.	गा.पा.
२	जैवीक विविधताको संरक्षण	गा.पा.	३,४,७	२	गा.पा.	गा.पा.
३	जलाधार संरक्षण	जिसस	३,४,७	१	गा.पा.	गा.पा.
४	जलवायु परिवर्तन	जिसस	३,४,७	१	गा.पा.	गा.पा.
५	फोहोरमैला	गा.पा.	३,४,७	६	गा.पा.	गा.पा.
६	जल उत्पन्न प्रकोप	गा.पा.	३,४,७	१	गा.पा.	गा.पा.
७	विपद् व्यवस्थापन	गा.पा.	३,४,७	५	गा.पा.	गा.पा.
अनुगमन विधिहरु : १ बैठक, २ अन्तरक्रिया, ३ स्थलगत निरीक्षण, ४ प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५ अभिलेख अवलोकन, ६ समीक्षा गोष्ठी, ७ खर्चको विवरण						

७. संस्थागत विकास तथा सुशासन

क्र. सं.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	मानव संसाधन विकास	गा.पा.	३,४,७	१	गा.पा.	क्षमता विकास शाखा
२	संस्थागत क्षमता विकास	गा.पा.	३,४,७	१	गा.पा.	क्षमता विकास शाखा
३	सूचना प्रविधि	गा.पा.	३,४,७	१	गा.पा.	सुचना प्रविधि शाखा
४	लेखाकन	गा.पा.	३,४,७	१	गा.पा.	आर्थिक प्रशासन, योजना शाखा
५	राजस्व	गा.पा.	३,४,७	१	गा.पा.	राजस्व शाखा
अनुगमन विधिहरु : १ बैठक, २ अन्तरक्रिया, ३ स्थलगत निरीक्षण, ४ प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५ अभिलेख अवलोकन, ६ समीक्षा गोष्ठी, ७ खर्चको विवरण						

अनुसुची १

तालिका २१: कार्यक्रमको प्राथमिकिकरण, सांकेतिकरण तथा त्रिवर्षीय खर्च अनुमान कुल चालु वित्तिय व्यवस्था रकम (रु लाखमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम	आ.व. २०८१/०८२ को अनुमान				आ.व. २०८२/०८३ को प्रक्षेपण				आ.व. २०८३/०८४ को प्रक्षेपण				रणनितिक स्तम्भ	प्राथमिकता क्रम	दिगो विकास लक्ष्य संकेत	लैगीक संकेत	जलवायु संकेत
		कुल	चालु	पूँजीगत	वि	कुल	चालु	पूँजीगत	वि	कुल	चालु	पूँजीगत	वि					
१	कृषि विकास	५०५५०	३४९१०	१५६४०	०	५५०७९	३८०३८	१७०४१	०	६००१४	४१४४६	१८५६८	०					
१.१	कोल्डस्टोर निर्माण र व्यवस्थापन	७५००	६०००	१५००		८१७२	६५३८	१६३४		८९०४	७१२३	१७८१			१	२	३	३
१.२	घाँसेवाली स्रोत केन्द्र स्थापन	७५०	६००	१५०		८१७	६५४	१६३		८९०	७१२	१७८			१	२	३	३
१.३	डालेघाँस नर्सरी स्थापना (८ ओटा)	३०००	२४००	६००		३२६९	२६१५	६५४		३५६२	२८४९	७१२			१	२	३	३
१.४	बाखा विकास फार्म स्थापना	७००	५६०	१४०		७६३	६१०	१५३		८३१	६६५	१६६			१	२	३	३
१.५	खरी जातका बाखा बितरण प्रति कृषक ५ वटा	१२०००	९६००	२४००		१३०७५	१०४६०	२६१५		१४२४७	११३९७	२८४९			१	२	३	३
१.६	बाखाको मासुको लागि कोल्ड स्टोर निर्माण	४५००	३६००	९००		४९०३	३९२३	९८१		५३४३	४२७४	१०६९			१	२	३	३
१.७	कृषि यान्त्रीकरण आयोजना	२५००	१२५०	१२५०		२७२४	१३६२	१३६२		२९६८	१४८४	१४८४			१	२	३	३
१.८	कृषि विमा कार्यक्रम	३१००	१५५०	१५५०		३३७८	१६८९	१६८९		३६८०	१८४०	१८४०			१	२	३	३
१.९	८ वटावडामा तरकारी र फलफूल सङ्कलन केन्द्र स्थापना	८०००	४०००	४०००		८७१७	४३५८	४३५८		९४९८	४७४९	४७४९			१	२	३	३
१.१०	८ वटावडामा हाट बजार स्थापना तथा सञ्चालन	३०००	१५००	१५००		३२६९	१६३४	१६३४		३५६२	१७८१	१७८१			१	२	३	३
१.११	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा कार्यक्रम	५५००	३८५०	१६५०		५९९३	४१९५	१७९८		६५३०	४५७१	१९५९			१	२	३	३
२	सिंचाई	८५००	२५५०	५९५०	०	९२६२	२७७८	६४८३	०	१००९१	३०२७	७०६४	०					
२.१	सिंचाई कार्यक्रम	८५००	२५५०	५९५०		९२६२	२७७८	६४८३		१००९१	३०२७	७०६४			१	२	३	३

क्र.सं.	कार्यक्रम	आ.व. २०८१/०८२ को अनुमान				आ.व. २०८२/०८३ को प्रक्षेपण				आ.व. २०८३/०८४ को प्रक्षेपण				रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकता क्रम	दिगो विकास लक्ष्य संकेत	लैगिक संकेत	जलवायु संकेत
		कुल	चालु	पुँजीगत	वि	कुल	चालु	पुँजीगत	वि	कुल	चालु	पुँजीगत	वि					
३	पशु सेवा	१६५००	३९१२४	७२४७२	०	१७९७८	८९८९	८९८९	०	१९५८९	९७९५	९७९५	०					
३.१	पशु उपचार केन्द्र (अस्पताल) सञ्चालन	२५००	१६०१२	३२०३६	०	२७२४	१३६२	१३६२		२९६८	१४८४	१४८४			१	२	३	३
३.२	साझेदारीमा बधशाला/बधस्थल स्थापना	३०००	१७६१२	३४९३६	०	३२६९	१६३४	१६३४		३५६२	१७८१	१७८१			१	२	३	३
३.३	पशुपंछी उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	४५००	२२५०	२२५०		४९०३	२४५२	२४५२		५३४३	२६७१	२६७१			१	२	३	३
३.४	मत्स्य उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२०००	१०००	१०००		२१७९	१०९०	१०९०		२३७४	११८७	११८७			१	२	३	३
३.५	पशु विकास कार्यक्रम	४५००	२२५०	२२५०		४९०३	२४५२	२४५२		५३४३	२६७१	२६७१			१	२	३	३
४	उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय	४१५४८	१२७६२	२८७८६	०	४५२७३	१३९०६	३१३६७	०	४९३९०	१५१६७	३४२२३	०					
४.१	उद्यमशिलता विकास तथा लघु, घरेलु र साना उद्योग प्रवर्द्धन कार्यक्रम	६५००	२६००	३९००		७०८२	२८३३	४२४९		७७१७	३०८७	४६३०			१	८	२	३
४.२	सार्वजनिक -निजी साझेदारीमा एक वटाउद्योग स्थापना गन	१०००	४००	६००		१०९०	४३६	६५४		११८७	४७५	७१२			१	८	३	३
४.३	औद्योगिक ग्राम स्थापना, व्यवस्थापन र सञ्चालन	१५०००	३७५०	११२५०		१६३४४	४०८६	१२२५८		१७८०८	४४५२	१३३५६			१	८	३	३
४.४	औद्योगिक प्रदर्शनी स्थल निर्माण	५०००	१२५०	३७५०		५४४८	१३६२	४०८६		५९३६	१४८४	४४५२			१	८	३	३
४.५	वार्षिक रूपमा लघु घरेलु तथा साना उद्यमि प्रदर्शनी	१०४८	२६२	७८६		११४४	२८६	८५८		१३०७	३२७	९८०			२	८	३	३
४.६	परम्परागत सिप तथा प्रविधिमा आधारित हस्तकला ग्राम स्थापना गर्न सहयोग	३०००	७५०	२२५०		३२६९	८१७	२४५२		३५६२	८९०	२६७१			२	८	२	३

क्र.सं.	कार्यक्रम	आ.व. २०८१/०८२ को अनुमान				आ.व. २०८२/०८३ को प्रक्षेपण				आ.व. २०८३/०८४ को प्रक्षेपण				रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकता क्रम	दिगो विकास लक्ष्य संकेत	लैंगिक संकेत	जलवायु संकेत
		कुल	चालु	पुँजीगत	वि	कुल	चालु	पुँजीगत	वि	कुल	चालु	पुँजीगत	वि					
४.७	स्थानीय उत्पादनलाई कच्चा पर्दाथको रूपमा प्रयोग गरी सञ्चालन हुने घरेलु उद्योगको संरक्षण र प्रवर्द्धन	४०००	१०००	३०००		४३५८	१०९०	३२६९		४७४९	११८७	३५६२			२	८	३	३
४.८	लगानी प्रवर्द्धन कार्यक्रम (लगानी सम्मेलन समेत)	३५००	१७५०	१७५०		३८१४	१९०७	१९०७		४१५५	२०७८	२०७८			२	८	३	३
४.९	व्यापार व्यवसाय विकास सेवा तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२५००	१०००	१५००		२७२४	१०९०	१६३४		२९६८	११८७	१७८१			२	८	२	३
५	पर्यटन तथा संस्कृति	१९७६५	५७८२	१३९८४	०	२१५३६	६३००	१५२३६	०	२३४६६	६८६४	१६६०२	०					
५.१	पर्यटन पुर्वधार विकास	२५००	१२५०	१२५०		२७२४	१३६२	१३६२		२९६८	१४८४	१४८४			१	९	३	३
५.२	होटल पर्यटन तथा अतिथि सत्कार तालिम	२१५०	४३०	१७२०		२३४३	४६९	१८७४		२५५३	५११	२०४२			१	९	३	३
५.३	एक समुदाय एक चौपारी निर्माण	२७००	५४०	२१६०		२९४२	५८८	२३५४		३२०६	६४१	२५६४			१	९	३	३
५.४	सबै धार्मिक पर्यटन क्षेत्रको खोज अनुसन्धान गर्न र तिनको प्रचार-प्रसार तथा प्रवर्द्धनात्मक कार्य तथा भौतिक पूर्वाधार विकास गर्न	२४२०	४८४	१९३६		२६३७	५२७	२१०९		२८७३	५७५	२२९८			१	९	३	३
५.५	गाउँपालिकाका पुराना संस्कृतिहरू भजन, सराय, फागु,भैलो लगायत सबैको संरक्षण र सम्वद्ध	९००	१८०	७२०		९८१	१९६	७८५		१०६९	२१४	८५५			१	९	३	३
५.६	मिनी सग्रालय निर्माण	५५००	११००	४४००		५९९३	११९९	४७९४		६५३०	१३०६	५२२४			१	९	३	३
५.७	पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३५९५	१७९८	१७९८		३९१७	१९५९	१९५९		४२६८	२१३४	२१३४			१	९	३	३
६	सहकारी	८८१०	७०४८	१७६२	०	९५९९	७६८०	१९२०	०	१०४५९	८३६८	२०९२	०					
६.१	सहकारी प्रबर्द्धन कार्यक्रम	५६१०	४४८८	११२२		६११३	४८९०	१२२३		६६६०	५३२८	१३३२			१	८	३	३

क्र.सं.	कार्यक्रम	आ.व. २०८१/०८२ को अनुमान				आ.व. २०८२/०८३ को प्रक्षेपण				आ.व. २०८३/०८४ को प्रक्षेपण				रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकता क्रम	दिगो विकास लक्ष्य संकेत	लैंगिक संकेत	जलवायु संकेत
		कुल	चालु	पुँजीगत	वि	कुल	चालु	पुँजीगत	वि	कुल	चालु	पुँजीगत	वि					
६.२	सहकारीको माध्यमबाट रोजगारी तथा उद्यमशिलता कार्यक्रम	३२००	२५६०	६४०		३४८७	२७८९	६९७		३७९९	३०३९	७६०			१	८	२	३
७	श्रम तथा रोजगारी	८८४०	६१८८	२६५२	०	९६३२	६७४२	२८९०	०	१०४९५	७३४७	३१४९	०					
७.१	प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम	५०००	३५००	१५००		५४४८	३८१४	१६३४		५९३६	४१५५	१७८१			१	१	२	३
७.२	श्रम तथा रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३८४०	२६८८	११५२		४१८४	२९२९	१२५५		४५५९	३१९१	१३६८			१	१	२	३
८	गरिबी निवारण	१२७००	८८९०	३८१०	०	१३८३८	९६८७	४१५१	०	१५०७८	१०५५४	४५२३	०					
८.१	पालिका अध्यक्ष सँग उद्यमशिलता कार्यक्रम	१७००	११९०	५१०		१८५२	१२९७	५५६		२०१८	१४१३	६०५			१	१	२	३
८.२	गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम मार्फत ७ सय जनालाई तालिम प्रदान	२०००	१४००	६००		२१७९	१५२५	६५४		२३७४	१६६२	७१२			१	१	२	३
८.३	गरिबी निवारण कार्यक्रम	९०००	६३००	२७००		९८०६	६८६४	२९४२		१०६८५	७४८०	३२०६			१	१	२	३
९	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि	२६१६०	२०७२३	५४३७	०	२८५०४	२२५८०	५९२४	०	३१०५८	२४६०३	६४५५	०					
९.१	गुणस्तर शिक्षा (ICT) कार्यक्रम	४००	३२०	८०		४३६	३४९	८७		४७५	३८०	९५			१	४	२	३
९.२	आयाको व्यवस्था गर्न विद्यालय अनुदान	३६९०	२९५२	७३८		४०२१	३२१६	८०४		४३८१	३५०५	८७६			१	४	२	३
९.३	अध्यक्ष दिवा खाजा कार्यक्रम	७०२०	५६१६	१४०४		७६४९	६११९	१५३०		८३३४	६६६७	१६६७			१	३	२	३
९.४	सामुदायिक विद्यालयमा विद्यार्थी स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम	१६००	१२८०	३२०		१७४३	१३९५	३४९		१९००	१५२०	३८०			१	४	२	३
९.५	प्रारम्भिक बालविकास कक्षाको स्सतरोन्नति, विकास, व्यवस्थापन र सामग्री खरिद	१६००	११२०	४८०		१७४३	१२२०	५२३		१९००	१३३०	५७०			१	४	२	३

क्र.सं.	कार्यक्रम	आ.व. २०८१/०८२ को अनुमान				आ.व. २०८२/०८३ को प्रक्षेपण				आ.व. २०८३/०८४ को प्रक्षेपण				रणनितिक स्तम्भ	प्राथमिकता क्रम	दिगो विकास लक्ष्य संकेत	लैगीक संकेत	जलवायु संकेत
		कुल	चालु	पुँजीगत	वि	कुल	चालु	पुँजीगत	वि	कुल	चालु	पुँजीगत	वि					
९.६	विज्ञान तथा प्रविधि प्रवर्द्धन कार्यक्रम	४५०	३१५	१३५		४९०	३४३	१४७		५३४	३७४	१६०			२	४	२	३
९.७	गुणस्तर शिक्षा (ICT) कार्यक्रम	४००	३२०	८०		४३६	३४९	८७		४७५	३८०	९५			१	४	२	३
९.८	शैक्षिक विकास कार्यक्रम	११०००	८८००	२२००		११९८६	९५८८	२३९७		१३०६०	१०४४८	२६१२			२	४	२	३
१०	स्वास्थ्य तथापोषण	३१५००	२४०००	७५००	०	३४३२२	२६१५०	८१७२	०	३७३९८	२८४९३	८९०४	०					
१०.१	विपन्नवर्ग सामुदायिक बिमा सहयोग कार्यक्रम	९०००	७२००	१८००		९८०६	७८४५	१९६१		१०६८५	८५४८	२१३७			१	३	२	३
१०.२	अध्यक्ष दिर्घायू स्वास्थ्य निशुल्क स्वास्थ्य परीक्षण कार्यक्रम	३५००	२८००	७००		३८१४	३०५१	७६३		४१५५	३३२४	८३१			२	३	२	३
१०.३	औषधी स्वास्थ्य समाग्री खरिद प्याकिङ रि प्याकिङ	२५००	१२५०	१२५०		२७२४	१३६२	१३६२		२९६८	१४८४	१४८४			२	३	२	३
१०.४	मृगौला प्रत्यारोपण, रोग मेरुदण्ड पक्षघात भएकाहरुलाई आर्थिक अनुदान सोधभर्ना	१५००	७५०	७५०		१६३४	८१७	८१७		१७८१	८९०	८९०			२	३	२	३
१०.५	स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रम	१५०००	१२०००	३०००		१६३४४	१३०७५	३२६९		१७८०८	१४२४७	३५६२			१	३	२	३
११	खाने पानी तथा सरसफाई	७०००	३३५०	३६५०	०	७६२७	३६५०	३९७७	०	८३११	३९७७	४३३३	०					
११.१	फुलबारी खानेपानी पाईपलाइन वितरण	५००	१००	४००		५४५	१०९	४३६		५९४	११९	४७५			२	६	३	२
११.२	विपन्न परिवारका लागि शौचालय सामग्री वितरण	१५००	७५०	७५०		१६३४	८१७	८१७		१७८१	८९०	८९०			१	६	३	२
११.३	खानेपानी तथा सरसफाई कार्यक्रम	५०००	२५००	२५००		५४४८	२७२४	२७२४		५९३६	२९६८	२९६८			१	६	३	२

क्र.सं.	कार्यक्रम	आ.व. २०८१/०८२ को अनुमान				आ.व. २०८२/०८३ को प्रक्षेपण				आ.व. २०८३/०८४ को प्रक्षेपण				रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकता क्रम	दिगो विकास लक्ष्य संकेत	लैङ्गीक संकेत	जलवायु संकेत
		कुल	चालु	पुँजीगत	वि	कुल	चालु	पुँजीगत	वि	कुल	चालु	पुँजीगत	वि					
१२	महिला तथा बालबालिका	२००६७	१७०५७	३०१०	०	२१८६७	१८५८७	३२८०	०	२३८८५	२०३०३	३५८३	०					
१२.१	उपाध्यक्षसँग महिला कार्यक्रम	२७३३	२३२३	४१०		२९८०	२५३३	४४७		३३०६	२८१०	४९६			१	५	१	३
१२.२	वालमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रम	२८५०	२४२३	४२८		३१०५	२६४०	४६६		३३८४	२८७६	५०८			१	५	१	३
१२.३	अपाङ्गता भएका व्यक्ति संरक्षण तथा सशक्तीकरण कार्यक्रम	२७००	२२९५	४०५		२९४२	२५०१	४४१		३२०६	२७२५	४८१			१	१०	१	३
१२.४	ज्येष्ठ नागरिक संरक्षण कार्यक्रम	२८५०	२४२३	४२८		३१०५	२६४०	४६६		३३८४	२८७६	५०८			२	१०	१	३
१२.५	दलित, अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत र जनजाति उत्थान कार्यक्रम	२७००	२२९५	४०५		२९४२	२५०१	४४१		३२०६	२७२५	४८१			१	१०	१	३
१२.६	महिला, बालबालिका सामाजिक सरंक्षण तथा समावेशीकरणका कार्यक्रम	६२३४	५२९९	९३५		६७९३	५७७४	१०१९		७४०१	६२९१	१११०			२	१०	१	३
१३	युवा तथा खेलकुद	७८२१७	३९२९९	३८९१९	०	८५२२५	४२८२०	४२४०६	०	९२८६१	४६६५६	४६२०५	०					
१३.१	राष्ट्रपति रनिङ्ग शिल्ड	१५००	७५	१४२५		१६३४	८२	१५५३		१७८१	८९	१६९२			२	८	३	३
१३.२	खेलकुद पूर्वाधार निर्माण	७२७६७	३६३८४	३६३८४		७९२८७	३९६४३	३९६४३		८६३९१	४३१९६	४३१९६			२	८	३	३
१३.३	युवाक्लब गठन तथा नमुना युवा संसद अभ्यास	३५०	२८०	७०		३८१	३०५	७६		४१६	३३२	८३			२	८	३	३
१३.४	वडा स्तरीय खेलकुद प्रतियोगिता	४००	३२०	८०		४३६	३४९	८७		४७५	३८०	९५			२	८	३	३
१३.५	युवा तथा खेलकुद कार्यक्रम	३२००	२२४०	९६०		३४८७	२४४१	१०४६		३७९९	२६५९	११४०			२	८	३	३
१४	आवास, भवन तथा शहरी विकास कार्यक्रम	८९३६०	८९३६	८०४२४	०	९७३७१	९७३७	८७६३४	०	१०६२०४	१०६२०	९५५८३	०					
१४.१	जेष्ठ नागरिक भवन तथा व्यवमशाला निर्माण	३२०००	३२००	२८८००		३४८६७	३४८७	३१३८०		३७९९१	३७९९	३४१९२			२	९	३	३

क्र.सं.	कार्यक्रम	आ.व. २०८१/०८२ को अनुमान				आ.व. २०८२/०८३ को प्रक्षेपण				आ.व. २०८३/०८४ को प्रक्षेपण				रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकता क्रम	दिगो विकास लक्ष्य संकेत	लैगिक संकेत	जलवायु संकेत
		कुल	चालु	पुँजीगत	वि	कुल	चालु	पुँजीगत	वि	कुल	चालु	पुँजीगत	वि					
१४.२	मा.वि भवन थप कक्षा कोठा निर्माण	१५०००	१५००	१३५००		१६३४४	१६३४	१४७१०		१७८०८	१७८१	१६०२८			२	९	३	३
१४.३	मन्दिर संरक्षण	५०००	५००	४५००		५४४८	५४५	४९०३		५९३६	५९४	५३४३			२	९	३	३
१४.४	आवास, भवन तथा शहरी विकास कार्यक्रम	३७३६०	३७३६	३३६२४		४०७१२	४०७१	३६६४१		४४४६८	४४४७	४००२१			२	९	३	३
१५	सडक, पुल तथा यातायात	२०००००	१५४००	१८४६००	०	२१७९२०	१६७८०	२०११४०	०	२३७४४६	१८२८३	२१९१६२	०					
१५.१	सडक स्तरोन्नती	६५०००	३२५०	६१७५०		७०८२४	३५४१	६७२८३		७७१७०	३८५८	७३३११			१	९	३	३
१५.२	कल्भर्ट निर्माण आयोजना	३५०००	३१५०	३१८५०		३८१३६	३४३२	३४७०४		४१५५३	३७४०	३७८१३			१	९	३	३
१५.३	सडक तथा यातायात कार्यक्रम	१०००००	९०००	९१०००		१०८९६०	९८०६	९९१५४		११८७२३	१०६८५	१०८०३८			१	९	३	३
१६	जलस्रोत, विद्युत र स्वच्छ उर्जा	१०२००	१४८०	८७२०	०	१११९४	१६१३	९५०१	०	१२११०	१७५७	१०३५३	०					
१६.१	विद्युतीय गाडी चार्जिङ स्टेशन निर्माण आयोजना	२२००	४४०	१७६०		२३९७	४७९	१९१८		२६१२	५२२	२०९०			१	७	३	१
१६.२	जलस्रोत, विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा कार्यक्रम	३०००	५४०	२४६०		३२६९	५८८	२६८०		३५६२	६४१	२९२१			२	७	३	१
१६.३	सूचना तथा संचार प्रविधि प्रवर्द्धन कार्यक्रम	५०००	५००	४५००		५४४८	५४५	४९०३		५९३६	५९४	५३४३			२	९	३	३
१७	वन तथा विपद् व्यवस्थापन	६४१०	३३४५	३०६५	०	६९८४	३६४५	३३४०	०	७६१०	३९७१	३६३९	०					
१७.१	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना	२५१०	१२५५	१२५५		२७३५	१३६७	१३६७		२९८०	१४९०	१४९०			२	१२	३	१
१७.२	विपद् जोखिम न्यूनिकरण सचेतना कार्यक्रम तालिम अभ्यास	१०००	१००	९००		१०९०	१०९	९८१		११८७	११९	१०६९			१	१३	३	१

क्र.सं.	कार्यक्रम	आ.व. २०८१/०८२ को अनुमान				आ.व. २०८२/०८३ को प्रक्षेपण				आ.व. २०८३/०८४ को प्रक्षेपण				रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकता क्रम	दिगो विकास लक्ष्य संकेत	लैगिक संकेत	जलवायु संकेत
		कुल	चालु	पुँजीगत	वि	कुल	चालु	पुँजीगत	वि	कुल	चालु	पुँजीगत	वि					
१७.३	वन, पार्क, हरियाली, भूसंरक्षण र खोला नियन्त्रण कार्यक्रम	२०००	१९००	१००		२१७९	२०७०	१०९		२३७४	२२५६	११९			१	१३	३	१
१७.४	विपद जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलता कार्यक्रम	९००	९०	८१०		९८१	९८	८८३		१०६९	१०७	९६२			२	१३	३	२
१८	वातावरण र फोहोरमैला	३५५२	८६६	२६८६	०	३८७०	९४३	२९२७	०	४२२०	१०२९	३१९२	०					
१८.१	ल्याण्डफिल साइट निर्माण	२०००	४००	१६००		२१७९	४३६	१७४३		२३७४	४७५	१९००			१	११	३	२
१८.२	वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यक्रम	१५५२	४६६	१०८६		१६९१	५०७	११८४		१८४६	५५४	१२९२			२	१३	३	२
१९	नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन	१४०००	७०००	७०००	०	१५२५४	७६२७	७६२७	०	१६६२१	८३११	८३११	०					
१९.१	नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१४०००	७०००	७०००		१५२५४	७६२७	७६२७		१६६२१	८३११	८३११			२	१६	३	३
२०	संगठन तथा मानव संसाधन	२६०००	२५४८०	५२०	०	२८३३०	२७७६३	५६७	०	३०८६८	३०२५१	६१७	०					
२०.१	संगठन संरचना तयार	१०००	९८०	२०		१०९०	१०६८	२२		११८७	११६३	२४			२	१६	३	३
२०.२	संगठन, मानव संशाधन र क्षमता विकास कार्यक्रम	२५०००	२४५००	५००		२७२४०	२६६९५	५४५		२९६८१	२९०८७	५९४			२	१६	३	३
२१	राजस्व तथा श्रोत परिचालन	२४००	२२१०	१९०	०	२६१५	२४०८	२०७	०	२८४९	२६२४	२२६	०					
२१.१	राजस्व सुधार कार्ययोजना तयारी	१०००	९५०	५०		१०९०	१०३५	५४		११८७	११२८	५९			२	१७	३	३
२१.२	राजस्व सुधार तथा श्रोत परिचालन कार्यक्रम	१४००	१२६०	१४०		१५२५	१३७३	१५३		१६६२	१४९६	१६६			२	१७	३	३

क्र.सं.	कार्यक्रम	आ.व. २०८१/०८२ को अनुमान				आ.व. २०८२/०८३ को प्रक्षेपण				आ.व. २०८३/०८४ को प्रक्षेपण				रणनितिक स्तम्भ	प्राथमिकता क्रम	दिगो विकास लक्ष्य संकेत	लैगिक संकेत	जलवायु संकेत
		कुल	चालु	पुँजीगत	वित्त	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्त	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्त					
२२	तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन	२४०००	२२०८०	१९२०	०	२६१५०	२४०५८	२०९२	०	२८४९३	२६२१४	२२७९	०					
२२.१	तथ्याङ्क तथा योजना सुदृढीकरण र विकास व्यवस्थापन कार्यक्रम	२४०००	२२०८०	१९२०		२६१५०	२४०५८	२०९२		२८४९३	२६२१४	२२७९			२	१७	३	३
२३	सूचना प्रविधि	५४६६	२१८६	३२८०	०	५९५७	२३८३	३५७४	०	६५१७	२६०७	३९१०	०					
२३.१	सूचना प्रविधि कार्यक्रम	५४६६	२१८६	३२८०		५९५७	२३८३	३५७४		६५१७	२६०७	३९१०			२	९	३	३
जम्मा		**७११५४५**	**३१०६६५**	**४९५९७६**	**०**	**७७५३०९**	**३०४८६४**	**४७०४४६**	**०**	**८४५०३५**	**३३२२६७**	**५१२७६८**	**०**					

अनुसुची २

SAMRIDDHI RESORT

मितिः

लुम्बिनी प्रदेश पाल्पा जिल्ला रिब्दिकोट गाउँपालिकाको कार्यलयको आयोजना तथा परामर्श दाता संस्था वुद्धभुमी कन्सल्टिङ प्रा.लि बिजुलीबजार काठमाण्डौको प्रायोजनमा आर्थिक बर्ष २०८०।८१ को स्विकृत बार्षिक कार्य योजना अनुसार आयोजित आवधिक बिकास योजना तर्जुमा र त्रिबर्षिय मध्यमकालिन खर्च संरचना सम्बन्धी प्रारम्भिक अभिमुखिकरण तथा छलफल कार्यक्रम नेपाल सरकारका पूर्व मुख्य सचिव श्रीमान सोमलाल सुवेदी ज्युको प्रमुख प्रशिक्षकत्वमा गाउँपालिका कार्यलयका अध्यक्ष श्री नारायण बहादुर कार्कीको ज्यु को अध्यक्षतामा देहायको उपस्थितीमा सम्पन्न गरियो ।

उपस्थिति

क्र.स.	नाम	पद	सम्पर्क नं.	हस्ताक्षर
१	नारायण बहादुर कार्की	गा.पा. अध्यक्ष	९८५६०६०३८३	
२	कान्ता अधिकारी	गा.पा. उपाध्यक्ष	९८५६०६२३४८	
३	मणी प्रसाद खनाल	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	९८५६०२८०२०	
४	प्रकाश रायमाभी	प्रवक्ता	[illegible]	
५	चिरन्जीवी पोखरेल	१. नं वडा अध्यक्ष	९८५६०६५४०२	
६	ओम प्रसाद पोखरेल	२. नं वडा अध्यक्ष	९८५७०३५७३७	
७	नारायण बहादुर के.सी	३. नं वडा अध्यक्ष	९८४६४३८०२५	
८	सोम बहादुर कार्की	४. नं वडा अध्यक्ष		
९	मन बहादुर अस्लामी	५. नं वडा अध्यक्ष		
१०	प्रकाश रायमाभी	६. नं वडा अध्यक्ष		
११	दान बहादुर कुंवर	७. नं वडा अध्यक्ष	९८५६०६०४४२	

CS CamScanner

क्र.स.	नाम	पद	सम्पर्क नं.	हस्ताक्षर
१२	चुरा बहादुर छहरी मगर	८. नं वडा अध्यक्ष	९८६६४८४८६ ४६१	
१३	सिता कुमाल	१ नं वडा महिला सदस्य	९८६४५८०१९८४	
१४	पवित्र सुनार	१ नं वडा दलित महिला सदस्य	९८४९८०१९८४ ९८०४९६१५४०	
१५	खुम बहादु कुमाल	१ नं वडा खुला सदस्य		
१६	भिम बहादुर राना	१ नं वडा खुला सदस्य	9847067190	
१७	शर्मिला श्रेष्ठ (बि.क)	२ नं वडा दलित महिला सदस्य	9869929467	
१८	निलराज उपाध्याय नेपाल	२ नं वडा खुला सदस्य		
१९	पवन कुँवर	२ नं वडा खुला सदस्य	9847393720	
२०	रञ्जना खनाल	३ नं वडा महिला सदस्य	9846903936	
२१	अम्बिका नेपाली	३ नं वडा दलित महिला सदस्य	9867019320	
२२	नरेन्द्र अमात्य अमात्य	३ नं वडा खुला सदस्य	9857060197	
२३	नरेन्द्र बहादुर सुन्धौली	३ नं वडा खुला सदस्य	९८४६९९५४३१	
२४	पविता खाम्चा	४ नं वडा महिला सदस्य	९८४६९०९५५६	
२५	धना कुमारी सार्की रुचाल	४ नं वडा दलित महिला सदस्य	धना ९८४६९६९०९८	

२

CamScanner

क्र.स.	नाम	पद	सम्पर्क नं.	हस्ताक्षर
२६	दुर्गा प्रसाद ढकाल	४ नं वडा खुला सदस्य		
२७	राजेन्द्र प्रसाद नेपाल	४ नं वडा खुला सदस्य	९८५६०२१५२३	[illegible]
२८	गोमा थापा	५ नं वडा महिला सदस्य	9847504066	गोमा
२९	हुमा दमै	५ नं वडा दलित महिला सदस्य	~~9847504066~~ 9742909650	हुमा
३०	सरस्वती कुमार श्रेष्ठ	५ नं वडा खुला सदस्य	९८४६९०३८४३	[illegible]
३१	सुरेश ठकुरी	५ नं वडा खुला सदस्य	९८४६३२१२८२	[illegible]
३२	मिना कुमारी बागले मगर	६ नं वडा महिला सदस्य		
३३	मन गैरे	६ नं वडा दलित महिला सदस्य		
३४	रुद्र बहादुर बगाले	६ नं वडा खुला सदस्य	~~९८४६००९५~~ ९८४६०८६०८३	[illegible]
३५	भरत बहादुर जि.सी	७ नं वडा खुला सदस्य	[illegible]	[illegible]
३६	देउका गाहा	७ नं वडा महिला सदस्य	९८४६२४६२०६	देउका गाहा
३७	शर्मिला नेपाली	७ नं वडा दलित महिला सदस्य	9865317877	[illegible]
३८	राम बहादुर राना	७ नं वडा खुला सदस्य	९८४६०९८४०६	[illegible]
३९	रुद्र बहादुर थापा	७ नं वडा खुला सदस्य	९८४६०४३९४३	[illegible]

३

CamScanner

क्र.स.	नाम	पद	सम्पर्क नं.	हस्ताक्षर
४०	कान्ती लामटाङ्गे	८ नं वडा महिला सदस्य	९८४७५०२०६०	कान्ती
४१	माया हितङ्गा	८ नं वडा दलित महिला सदस्य	९८४६३८६९६	माया
४२	थमन बहादुर उचै	८ नं वडा खुला सदस्य	९८४६३६३२९८	[signature]
४३	मोहन सिंह राना मगर	८ नं वडा खुला सदस्य	९८२६०५३२३३	मो.रा.म.
४४	रुकलाल भट्टराई	सुचना अधिकारी		
४५	काशीनाथ आचार्य	योजना शाखा	98416618	[signature]
४६	सुदिप पौडेल	सुचना प्रविधि अधिकृत, छैठौ		[signature]
४७	पुरन कार्की	इन्जिनियर , छैठौ	984748754	[signature]
४८	प्रज्ञा लाम्टाङ्गे	कृषि अधिकृत , छैठौ		
४९	टिकाराम बस्याल	लेखापाल		
५०	अनिल पोखेल	प्रविधिक सहायक, पाँचौ	९८४३८५९२०६	[signature]
५१	शिव प्रसाद पोखरेल	रोजगार सहायक	९८४७९६५४४८	[signature]
५२	डा रोमहर्ष नेपाल	क. लि.	९८५११६६८८९	[signature]

४

CamScanner

क्र.स.	नाम	पद	सम्पर्क नं.	हस्ताक्षर
५३	सुशिल अधिकारी	अ.स्वा.नि.	९८५८०६५८०१	[signature]
५४	गिता कौशल	का.पा.सदस्य	९८४६३५०९२०	[signature]
५५	कमल प्रसाद रवाली	वडा सचिव वडा नं. ६	९८४६११२३०८	[signature]
५६	हुम बहादुर बरैलो	वडा सचिव वडा नं. २	९८५८६१३५८४८	[signature]
५७	गणेश प्रसाद कामत	वडा सचिव वडा नं. ३	९८५८०६५८०२	[signature]
५८.	विष्णु बहादुर थापा	वडा सचिव वडा नं. ६	९८४६०८३६३२	[signature]
५९	पुण्डरी अर्याल	महिला विकास	९८६०६५६६६६	[signature]
६०,	प्रज्ञा लाम्टाङ्गा	कृषि अधिकृत	९८६३८०१४९२	[signature]
६१.	सिर्जना नेपाल	MIS अपरेटर	९८४६५१०४८६	[signature]
६२.	उमा खनाल	फिल्ड सहायक	९८४६१२२२०६	[signature]
६३.	हिमा खड्का	वडा सचिव (वडा नं. ४)	९८६०३६८६८६	[signature]
६४.	गीता नेपाली	पशु स्वास्थ्य प्राविधिक	9867035137	[signature]

५

CamScanner

क्र.स.	नाम	पद	सम्पर्क नं.	हस्ताक्षर
६५.	फुर्बा पख्राई	रोजगार संयोजक	[illegible]	[illegible]
६६.	विना रेश्मी	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	९८६६८६३९६९	[illegible]
६७	सुमन रेग्मी	वडा सचिव -५	९८२६०४५४५६५	[illegible]
६८	कमल सौरव	कम्प्युटर अपरेटर	९८४६०६८४६६	[illegible]
६९.	अभिलास क्षेत्री	वडा सचिव वडा नं-१	९८४६८२२३८४	[illegible]
७०	मिना कुमारी राना	का.पा.स	९८४७६१००२९	[illegible]
७१	संगीता बेलबासे	का.स	९८४६००२५३१	संगीता

CamScanner